

Apuväline

Korun Keinoin

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Muotoilu- ja taideinstituutti

Muotoilun koulutusohjelma

Taideteollisuuden suuntautumisvaihtoehto

Korumuotoilun pääaine

Opinnäytetyö AMK

Kevät 2015

Helmi Lindblom

Opponentti: Elina Honkanen

Ohjaava opettaja: Essi Pullinen

Kirjallisen ohjaaja: Heli Kauhanen

”

Leikille on tunnusomaista että ihminen leikkii ilman syytä, eikä syytä pidä ollakkaan. Leikki on syy sinänsä.

Lin Jutang

Tiivistelmä

Opinnäytetyö on osa tuotekehitysprosessia, jonka tavoitteena on suunnitella ja tehdä erityislapsen asettamista lähtökohdista funktionaalinen ja esteettinen tuoteperhe. Suunnittelun keskeisenä tematiikkana on pohtia lähestyttävyyttä ja sitä mikä stimuloi aisteja mieluisalla tavalla ja kutsuu koskettamaan. Aihepiiri keskittyy sensorisen integraation häiriön ympärille, tilaan jossa aistitieto ei jäsenny oikein.

Tuotteiksi valikoitui kolme apuvälinettä: painoliivi, painotyyny ja stressilelu. Painoliiviä kehitettiin käytännöllisemmäksi ja lasten muotiin sopivammaksi. Painotyynyssä keskityttiin käytettävyyteen ja siihen lisättiin taktillinen pinta. Stressileluissa pohdittiin niiden korunkaltaisuutta ja toiminnollisuutta. Suunnittelu keskittyi tuotteiden toimivuuteen ja leikkisyyteen.

Työ toteutettiin yhteistyössä neljän toimintaterapeutin ja yhden perheen kanssa. Yhteistyötä edelsi kysely, jonka tavoitteena oli saada tietoa apuvälineiden nykytilasta ja niiden käyttökokemuksista. Kyselyn pohjalta toteutettiin tuoteperhe koekäyttöön. Terapioiden valikoidut asiakkaat ja perheen kaksi lasta muodostivat koeryhmän, jotka käyttivät tuotteiden prototyyppisiä kahden viikon koejakson ajan.

Koekäytön perusteella tuotteista paljastui kehitettäviä puolia. Apuvälineistä tullaan suunnittelemaan uudet versiot koekäytön huomioiden perusteella ja niiden kanssa toteutetaan uusi koejakso. Metodina koejaksot auttavat apuvälineiden suunnittelua mahdollisimman toimivaan lopputulokseen. Projektissa yhdistyvätkin toimintaterapian käytännön tietous ja muotoilullinen näkemys tavoitteenaan luoda funktionaalisia ja esteettisiä apuvälineitä niitä tarvitsevien käyttöön.

Abstract

Graduation project is part of a process to develop a product family. It aims to design playful sensory tools to help special needs children. The process approaches design from a functional and aesthetic point of view.

This project concentrates on the theme of approachable design and the questions of what stimulates the senses in a pleasing way and what are the things that invite one to touch? The theme focuses on Sensory Processing Disorder which is a condition that exists when sensory signals aren't organized into appropriate responses.

Three kinds of products were selected from a pool of helping tools: the weighted vest, pressure pad and stress toy. The vest was developed to be highly practical and in line with children's fashion. The pressure pad focuses on usability and tactility. Finally, the stress toy was created from a jeweler's point of view as a functional, wearable tool. In all the products the design focused on functionality and playfulness.

The work was carried out in cooperation with four occupational therapists and with one family of two children. Co-operation was preceded by a survey, the aim of which was to obtain information on the current state of assistive devices and their functionality.

Selected customers of the occupational therapists and the children of the family formed an experimental group, who tried the prototypes on two-week test period. Based on the two weeks testing period the products revealed to have some areas for further development. In future the pilot tools will be improved by the basis of test group's previous observations and sent to a new test round. The project brings together the knowledge of occupational therapy practice and design, creating functional and aesthetic tools to help.

Sisällysluettelo

Apuväline korun keinoin

Tiivistelmä

Sisällysluettelo

1 Lähtökohdat

1.1	Lähestyttävyys	1
1.2	SI-häiriö	2
1.3	Kohderyhmän kartoitus	5
2	Yhteistyö	7
2.1	Mielenkiintoiset apuvälineet	8-9
2.2	Kysely, yhteenveto ja päätelmä	10-11
2.3	Yhteistyöt ja tapaamiset	12-13
2.4	Opinnäytetyön haasteet	14
3	Apuvälineisiin tutustuminen	16
3.1	Erilainen oppija-messut	17
3.2	Apuvälinemarkkinat	19
3.3	Korumuotoilijana apuvälineiden kentällä	20-21
3.3.1	Koru, apuväline	22
3.4	Leikin kautta oppiminen	23
3.5	Lelut ja standardit	24-25
4	Painoliivi	27
4.1	Mikä on painoliivi?	28-29
4.1.1	Kyselyn pohjalta tehdyt huomiot painoliivistä	30-31
4.2	Painojen valinta ja muokkaaminen	32-33
4.3	Liivien malli ja materiaalit	35
4.4	Liivien valmistusprosessi	42-43
4.5	Tuote-esittely	43-51
5	Tuntotyyny	52
5.1	Mikä on tuntotyyny?	54-55
5.2	Tyynyn malli ja materiaalit	56-59
5.3	Tyynyn valmistusprosessi	60-61
5.4	Tuote-esittely	62-65

6	Keskittymiskoru	66
6.1	Koru ja apuväline	66-67
6.2	Korujen valmistus	68-71
6.3	Tuote-esittely	72-75
7	Koekäyttö	75
7.1	Tuotteet käytössä	75-76
7.1.1	Toimintaterapia	80-81
7.1.2	Kotona	82
7.1.3	Vanhainkodin ensireaktiot	83
7.2	Välineiden arviointi ja vaadittavat muutokset	84
8	Tuu, Lähestyttävä Apuvälinesarja	86
8.1	Tuotteet	86-97
9	Brändi positiivisessa valossa	98
9.1	Tuu, ideologia	98-99
9.2	Logo ja tuotteiden pakkaus	100-101
10	Oma arvio	102
10.1	Onnistumisia ja opetuksia	102
	Lähteet	104-105
	Liitteet	106-108

1 Lähtökohdat

1.1 Lähestyttävyys

Opinnäytetyöni alkoi jo muotoilijan identiteetti – kursista. Käsitteelin tuolla kurssilla lähestyttävyyttä ja sitä, mikä houkuttelee sisäistä lastamme lähestymään. Ajatusprosessi johti pehmolelumaiseen korusarjaan. Nimesin sarjan kutsuksi: Tule. Sen estetiikka otti vaikutteensa mansikka-kaktuksesta. Pysin koruillani simuloimaan tunnetta, jonka mansikkakaktus katsojassa laukaisee: lapsen uteliaisuuden ja jännityksen, joka perustuu puhtaasti kasvin omituiseen ulkoasuun. Muotoilijan identiteetti –kurssi toimi luonnollisena kimmokkeena opinnäytteeseen, sillä kurssin tarkoituksena on suunnata katse työelämään ja näin johdattaa opiskelijaa löytämään paikkansa alalta.

Korusarja laajeni joulumarkkinoiden myötä heijastinsarjaan Älä Tule (tässä tapauksessa kiello koskee leikkisästi vain lähestyvää autoa). Myyntipöydässäni huomasin, että jokin lähestyttävyiden tavoittelussa oli mennyt oikein, sillä ihmiset tulivat uteliaina ja mielellään koskemaan heijastimia, vaikeivat olisikaan olleet os-toaikeissa. Lasten lisäksi aikuisetkin olivat palloista hyvin innoissaan ja viettivät markkinahumusta huolimatta pidempiäkin hetkiä puristellen heijastimia myyntipöydässäni.

Markkinoiden jälkeen eräällä yhteisellä luennolla yksi opiskelija-kollegani kysyi (Tule-korua tarkastellessaan), tiedänkö mitä on sensorisen integraation häiriö. Myöskin aukon sivistyksessäni ja tutustuin kotiin tultuani aiheeseen. Silloin selvisi, että olin oikeastaan tehnyt tule-sarjaa kuin SI-häiriön apuvälineen perspektiivistä:

pohtien sitä, mikä stimuloi aistejämme. Kosketuksen tuottama ilo vaikutti opinnäytteeni aiheen valintaan. Aistilähtöisyys innosti tutkimaan millaista on, kun aistit antavat toisenlaista tietoa, kuin mihin on itse tottunut. Apuvälineitä tutkiesani minua kiinnosti erityisesti fyysinen kosketus ja se, miten välineen puristus voi olla toiselle kuin rauhoittava halaus. Halusin tehdä hyvin konkreettisia välineitä, jotka liittyvät kosketukseen. Tuotteiden antaen itse kosketuspainetta, tai ollen lähestyttäviä siinä määrin, että jokin niissä kutsuisi luokseen, koskettamaan. Näin toimiessaan apuvälineen rauhoittava vaikutus tapahtuu ikään kuin itsestään, käyttäjän omasta aloitteesta.

1.2 SI-häiriö

Sensorinen integraatio on prosessi, johon emme yleensä kiinnitä huomiota, kun se toimii moitteetta. Sensorisessa integraation häiriössä (SI-häiriössä) aistitieto ei jäsenny oikein.

SI-häiriössä keskushermosto käsittelee ympäristöstä tulevia aistimuksia yli- tai aliherkästi. Aivot eivät jäsenä aistielimistään saamiaan viestejä oikein. Tällöin henkilö saattaa kokea äänet kovempina, hajut voimakkaampina ja kosketukset intensiivisempinä tai miedompina kuin muut. Aistitiedon poikkeuksellinen käsittely näkyy usein tiettyntyyppisten aistimusten vältelynä tai himoitsemisena: esimerkiksi inhona kirkkaita valoja kohtaan, haluna käyttää korvatulppia vuorokauden ympäri, keinumisvimmana tai asioiden ja ihmisten jatkuvana haisteluna. Ihminen voi olla yliherkkä, aliherkkä tai näiden yhdistelmä.

(<http://www.autismisaatio.fi>)

1.3 Kohderyhmän kartoitus

SI-häiriöstä luettuani tutustuin sitä varten valmistettuihin apuvälineisiin. Pian selvisikin, että suuri osa näistä apuvälineistä ei toimi vain aistijäsentelyn apuna, vaan niitä käyttävät myös muut erityislapset, esimerkiksi autistit ja AD/HD-lapset. Tämän jälkeen totesin, etten aio tehdä apuvälinettä katsoen vain yhtä ryhmää, vaan välineen, joka toimii mahdollisimman monella ulkoista tukea tarvitsevilla henkilöllä.

Puhun paljon lapsista, sillä suunnittelen ensisijaisesti nuorille. Mutta miksi? Mielestäni lapsen vilpittömyys, esimerkiksi reaktioissa ja avoimuudessa, on ihana lähtökohta nuotoilulle. Lapset eivät kyseenalaista siinä määrin missä aikuiset ja koska aikuisetkin ovat tahtomattaan välillä lapsenmielisiä, uskon, että kohdistamalla ajatustyön lapsiin löytyy kohderyhmä myös aikuiskäyttäjien sisäisistä lapsista. Olen myös ymmärtänyt, että toimintaterapia aloitetaan usein varhaisessa vaiheessa.

Vaikka kohderyhmäni onkin laaja, aion silti suunnitellutyössäni tukeutua SI-häiriön antamaan viitekehukseen. Keskiössä ovat erityislasten vaatimukset ja mahdollisuuksien mukaan myös mieltymykset, sekä tietenkin tarpeet. Aisti-lähtökohtansa vuoksi SI-häiriö antaa hyvän viitekehksen apuvälineiden tekoon. Toisaalta, kuten en aio rajata kohderyhmääni pelkästään yhteen 'diagnoosiin', en myöskään aio ajatella pelkästään lapsia työssäni. Mielestäni esimerkiksi laitoksissa hoidettavilla vanhuksilla on samanlaisia tarpeita, kuin lähtökohtani nuoremmilla henkilöillä on: hekin tarvitsevat aistisyötettä ja aktiivisuutta esim. käsille. Tämän lisäksi ikääntyviä vaivaa usein itsestä riippumaton yksinäisyys (helsinki.fi), minkä vuoksi esimerkiksi painotuotteen halausmaista-aspektia olisi kiinnostavaa kokeilla vaikkapa palvelutalossa. Oikeastaan vain apuvälineiden tarpeen lähtökohdat voivat olla hieman erilaiset, sillä lapsilla sitä käytetään esimerkiksi toimintojen helpottamiseksi ja oppimiseen. Ikääntyvät taas saattavat käyttää apuvälinettä myös toimintojensa ylläpitämiseksi.

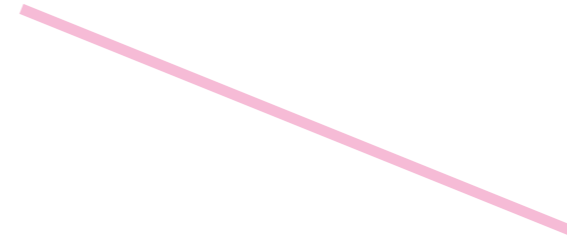
2. Yhteistyö

2.1 Mielenkiintoiset apuvälineet

Koen apuvälineiden maailman olevan täynnä mahdollisuuksia. Apuvälineistä suurin osa on kehityskelpoisia ja siten mielenkiintoisia kohteita projektilleni. Kiinnostavien aiheiden keskellä on vaikeaa valita mihin suuntaan lähteä. Tiedon keruun ja olemassa olevien apuvälineiden ulkonäköön tutustuttuani jälkeen projektiini lopulta valikoituivat: painoliivi, painotyyny ja jonkinlainen stressilelu.

Kiinnostuin painoliiveistä, sillä katsottuani niitä valmistavien tahojen nettisivuja, huomasin että Suomessa niitä valmistaa vain yksi yritys, T:mi Art Henki. Ulkomaalaisia valmistajia löytyi useampia. Yritysten nettisivuihin tutustuttuani saattoi tuotteista vetää johtotopäätöksen, jonka mukaan liivejä yhdisti niiden melko kömpelö ulkoasu. En aihetta tutkiessani ottanut huomioon urheilua varten valmistettuja painoliivejä, koska niitä ei ole suunniteltu lapsille, sillä liian aikaisin aloitettu treenaaminen voi pysäyttää pituuskasvun. (punnnettis.net). Koin liivin olevan todella kehityskelpoinen ja melko haastava lähtökohta muotoilijalle.

Toiseksi välineeksi valikoitui tyynyn tapainen sylipaino, painotyyny. Sen kohdalla kiinnostuin ajatuksesta yhdistää erityisesti tuntoaistia stimuloiva pinta normaalin painotyynyn olemukseen. Tutkittuani markkinoilla olevia painotyynyjä minulle selvisi, että ne ovat lähinnä eri materiaaleista valmistetuilla rakeilla täytettyjä, erimuotoisia tyynymäisiä pusseja. Niissä saattaa olla useampia lokeroita, etteivät rakeet vaeltaisi vapaasti pussin sisällä. Näitä rakeita käytetään yleisesti myös muissa painotuotteissa, kuten painoliivissä. Rakeiden käyttö painomateriaalina mahdollistaa tyynylle ominaisuuden laskeutua miellyttävästi käyttäjän syliin, mutta vaikuttaa muotokieleen dominoivasti. Halusin välttää juuri tuon muotokielen pussimaisuutta tuotteissani.

Kolmas projektiini valitsema apuväline sai innoituksensa stressileluista ja siitä, miten ne voisi tehdä helpommin mukana kannettaviksi, ikään kuin korumaisemmiksi. Tavatessani toimintaterapeutteja ja keskustellessani heidän kanssaan tuotteista mitä ei markkinoilla juurikaan ollut, esiin nousi stressilelomainen koru. Näin ollen kiinnostuin ajatuksesta tehdä Tule-korusta johdettua apuvälinettä. Opinnoistani huolimatta korumainen tuote valikoitui mukaan vasta viimeisenä.

Ennen ensimmäistä tapaamistamme, olin luonnostellut toimintaterapeuteille alustavia ehdotuksia tuotteista. Näyttäessäni luonnoksiani heille, terapeutit vertasivat niitä aikaisempiin kokemuksiinsa ja siitä, mikä voisi toimia, mikä ei. Ehdotelmat muuttuivat lopullisiksi luonnoksiksi vasta tapaamisten jälkeen, sillä toimintaterapeuteilla oli hyviä ajatuksia välineiden toimivuudesta ja luonnosten kehittämistä.

2.2 Kysely, yhteenveto ja päätelmä

Suunnittelu-seminaarissani ohjaajani Essi Pullinen esitti, että työni kannalta olisi varmasti parempi, jos tekisin yhteistyötä toimintaterapeuttien kanssa. Tämän innoittamana ja kartoittaakseni apuvälinekenttää tein Webropol-kyselyn SI-häiriön erikoiskoulutukseen osallistuneille toimintaterapeuteille. Webropol on kyselylomakkeen suunnitteluun ja toteutukseen tarkoitettu palvelu, jota Muotoilu Instituutin oppilaat saavat käyttää LAMK:n tunnuksilla. (webropol.fi). Kyselyssä selvitin heidän kokemuksiaan ja historiaa, mitä tulee apuvälineisiin. Kysely oli hyvin pragmaattinen ja halusin kerätä sillä yleisesti tietoa apuvälineiden käytöstä, apuvälineiden tyypistä, käyttötilanteista ja – kokemuksista, painoliivistä sekä toimintaterapeuttien asiakasryhmistä. Kyselyn tehtyäni aloin ymmärtämään paremmin erityislasten apuvälinemarkkinoiden tarjonnan ja tarpeen pieniä ristiriitoja, sekä asiakkaiden ja toimintaterapeuttien intressejä apuvälineen ominaisuuksista. Kyselyn lopussa vastaajalla oli mahdollisuus jättää yhteystietonsa, mikäli oli kiinnostunut yhteistyöstä. (Kysymykset löytyvät liitteistä, mutta vastaukset ovat luottamuksellisia, enkä siksi julkista niitä kirjallisessani.) Kysely auttoi minua eteenpäin työssäni ja sen kautta osasin tapaamisissani kysyä oikeita kysymyksiä. Kyselyvastausten perusteella huomasin, että toimintaterapeutit ovat hyvin aktiivinen ammattiryhmä. Kyselyssä he jakoivat paljon tietoa kokemuksistaan. Heidän aktiivisuudellaan oli korvaamaton vaikutus opinnäyte-työssäni.

Eräs perheenäiti ilmoitti minulle (jakaessani kysely-linkkiäni Facebookissa), olevansa innokas osallistumaan kahden erityislapsensa kanssa koeryhmääni. Kysymykseen yhteistyöhalukkuudesta ("olisitko kiinnostunut tekemään yhteistyötä apuväline-projektissa?") myönteisesti vastanneista terapeuteista valitsin lopulliset yhteistyökumppanini. Koeryhmääni valikoitui lopulta neljä toimintaterapeuttia ja yksi perhe. Toimintaterapeuteilla oli asiakkaina useampi lapsi, joiden kanssa välineitä kokeiltiin. Kokeilu alkoi vain, mikäli lapsen kotoa saatiin suostumus.

Suurin osa vastanneista toimintaterapeuteista toimi lasten ja nuorten kanssa. Lisäksi heistä löytyi yksi, joka teki työtä ikääntyvien parissa. Lähetin hänelle myöhemmin yhteistyö-kyselyn, sillä halusin selvittää toimisivatko suunnittelemani välineet myös vanhempien ikäluokkien käytössä. Lasten ja nuorten kanssa toimivien terapeuttien asiakkaat vaihtelivat laidasta laitaan. Toiminnot, joissa heidän asiakkaansa käyttivät apuvälineitä, olivat: rentoutuminen, rauhoittuminen, keskittyminen, aistisääte-lyyn vaikuttaminen sekä aktivoiminen. Enemmistö heistä käytti apuvälineitä motorisen levottomuuden aiheuttamissa haasteissa.

Vastauksista löytyi paljon mielenkiintoisia välineitä, kuten: painotuotteet, rannepainot ja kynäpainot, kuulosuojaimet, aktiiviyynyt, kuminauhut, istuinapuvälineet, erilaiset vibrat, stressilelut, palloliivi, painetekstiilit, tasapainotyyny, Time Timer, aktiiviyynyt, erilaiset purulelut, terapiavaha, erilaiset pallot, kuvakortit, itsetehdyt helminauhut, ruokailun apuvälineet (erilaiset lusikat), tunnustelulelut ja nystyrätyyny. Yleisimmin terapeuteilla oli kuitenkin käytössään painotuotteet, sillä SI-häiriössä ja toimintaterapiassa niitä käytetään ilmeisen usein. Kiinnostuin erityisesti myös paino- ym. tyyneistä, joiden lisäksi kyselyssä useaan otteeseen mainitut stressilelut herättivät mielenkiintoni.

Yhteistyön perimmäinen ajatus oli tehdä muutama tuote kokeiluun eri toimintaterapioihin tai siihen ympäristöön, jossa toimintaterapeutti työskenteli. Yhteistyöt etenivät aluksi sähköpostitse, kirjeenvaihtona, minkä jälkeen sovimme kahden terapeutin sekä perheenäidin kanssa tapaamiset ja muiden kahden kanssa jatkoimme vielä sähköistä yhteydenpitoa (toisella terapeutilla osui loma juuri tapaamisten tienoille ja toinen työskenteli niin kaukana, että sovimme yhteistyön toimivan sähköpostein, ilman tapaamisia). Ensimmäisellä tapaamisella ja sähköpostein sovimme välineistä, jotka tul-tai-siin tekemään, sekä niitä koskevista aikatauluista. Välineiden valmistuttua lomalla ollut terapeutti, jonka kanssa emme olleet vielä nähneet palasi töihin. Vein koeryhmäläisille apuvälineet ja ohjeistin fyysisessä käytössä (miten puetaan, miten välinettä voi käyttää). Kauempana asuvan terapeutin kanssa sovimme painoliivin postituksesta. Viedessäni tuotteita sain ohjeistaa valvojia niiden pukemisessa ja välineiden toiminnoissa. Sain ohjeistuksessa pukea painoliivin kahdelle koeryhmäläiselle. Lasten valvojat saattoivat olla terapeuttien lisäksi esimerkiksi opettajia tai henkilökohtaisia avustajia. Valvojen / terapeuttien tuli kirjoittaa muutaman viikon pituiselta kokeilujaksoltaan muotoiluun liittyviä huomioita ja siten osallistua jatkokehittelyyn. Koejakson aikana yhteydenpito oli vähäisempää. Perheen kanssa yhteistyöni oli tiiviimpää. He kutsuivat minut kotiinsa ja sain nähdä läheltä miten pojat ottivat tuotteeni vastaan ja kuinka toiminta niiden kanssa alkoi.

2.3 Yhteistyö ja tapaamiset

Lopulliseen yhteistyöhön valikoitui neljä toimintaterapeuttia. Mukana koeryhmässä oli kaiken kaikkiaan kaksi useamman lapsen ryhmää ja yksittäisiä lapsia. Yhteistyötahoista ensimmäinen oli Tuusulassa sijaitseva Lasten Toimintaterapia Palikat, jossa yhteyshenkilönä toimi erikoistoimintaterapeutti. Hänen kanssaan sovimme tuotteiden yleisestä käytöstä toimintaterapiassa sekä asiakkaasta, jolle suunnattaisiin yksilöllisempi tuote. Toinen yhteistyöni oli Jyväskylän Onerva Mäen koulu, joka on valtion ylläpitämä erityiskoulu. He järjestävät esi-, perus ja lisäopetusta oppilaille, jotka näkemiseen, kuulemiseen tai kieleen liittyvän vaikeuksien vuoksi tarvitsevat erityistä tukea. Onerva Mäen koululla toimin yhteistyössä toimintaterapeutin kanssa, joka ohjasi tuotteitani käyttöön eri puolille koulua ryhmille sekä henkilökohtaisempaan käyttöön.

Palautteen antajina toimivat kuitenkin ohjaajat, henkilökohtaiset avustajat ja opettajat. Kolmannessa yhteistyössäni toimin Helsingin toimintaterapia Oy:n erikoistoimintaterapeutin kanssa. Hän ohjasi osan tuotteista yleiseen käyttöön ja osaa tuotteista kokeiltiin kahdelle lapselle henkilökohtaisemmin. Neljäs toimintaterapeutti toimitti tuotteen aikaisemmin sovitulle lapselle kokeilua varten. Kaikilla yhteistyöhön osallistuneilla lapsilla kiersi kotona lappu, jonka vanhemmat allekirjoittivat, jotta tutkimus kulkisi eettisesti oikeaan suuntaan. Vaikkakin tässä kohdin on mainittava, että tutkimus on nimikkeenä harhaan johtava, oikeammin olisi puhua käyttökokemuksen ja huomioiden keräämisestä tuotteen muotoilullisiin seikkoihin liittyen.

Tavattuani ensimmäisen kerran toimintaterapeutit sain käytännön vahvistusta alan kirjallisuudesta löytämilleni asioille. Oli hyvä puhua välineistä ennen niiden tekoa ammattilaisen kanssa, jolla oli aikaisempaa kokemusta vastaavien välineiden käytöstä ja joka oli tuttu apuvälineiden kanssa. Näytin toimintaterapeuteille ja perheenäidille alustavat luonnokset, joiden pohjalta kyselin mielipiteitä. He kertoivat mikä ei heidän mielestään toimi ja antoivat lisätietoa siitä mikä tuntuu toimivan ja mitä markkinoilla kaivataan. Olin kyselylläni saanut hyvin paljon vastauksia, minkä vuoksi alustavat luonnokset oli jo aika pitkällä, kun tapaamiset järjestyivät. Tapaamiset kuitenkin konkretisoivat tekemistä ja osuivat juuri oikeaan aikaan työni kannalta. Valitettavasti en pystynyt näkemään kahta toimintaterapeuttia luonnosten yhteydessä. Toisen kanssa päädyimme etäyhteistyöhön välimatkan vuoksi ja toisen kanssa puhuimme puhelimesta ja näimme tuotteiden käytötarkoitukseen luovuttamisen yhteydessä.

Tavattuani yhteistyökumppanini ja ymmärrettyäni, että toimintaterapeutit käyttävät erilaisia apuvälineitä hyvinkin erityyppisissä tilanteissa, päätin rajata SI-häiriön kokonaan pois työni otsikosta, sillä mielestäni tärkeintä oli se, että joku hyötyisi tuotteestani, ei se minkälaisia ominaisuuksia hyötyjällä oli. Mielestäni SI-häiriö toimi kuitenkin hyvänä lähtökohdana muotoilulle, sillä loppujen lopuksi aistikokemukset ovat keskeinen osa kaikkea muotoilua.

2.4 Opinnäytetyön haasteet

Työni oli lähtökohtaisesti haastava, sillä se liittyy apuvälineisiin, joista minulla ei ole kokemusta tai varsinaista pohjakoulutusta. Kuitenkin kiinnostus vie pitkälle ja alun luku-urakan jälkeen alkoi tieto välineistäkin karttua. Valitsemistani välineistä painoliivin toimivuutta on vaikeaa tutkia, minkä vuoksi tutkimuksia sen käytöstä löytyy melko suppeasti. Tämä johtuu osittain siitä, että painoliivi ei automaattisesti sovi kaikille lapsille rauhoittumismenetelmäksi ja siksi sitä tulisi kokeilla jokaiselle lapselle yksilöllisesti (Kortesoja, Laitinen, Minkkinen, 2011).

Tästäkin syystä kyselystä saamani informaatio osoittautui hyvin tärkeäksi. Päätin kuitenkin jo alkuvaiheessa, että 'muotoilijuus' tulee erottaa selkeästi toimintaterapeutin toimenkuvasta. Yhteistyökumppaneilleni painotin, etten lähde tekemään käyttötutkimusta koko toimintaterapian kentän kannalta, vaan pyrin selvittämään, mikä tekee välineestä käyttäjälle mieluisan. Tämän vuoksi tarvitsin kokeiluryhmän, joiden käyttökokemuksen perusteella tuotetta pystyttäisiin parantamaan.

Koska olin valinnut melko laajan työn, päädyin tekemään työtäni yhteistyössä ompelijoiden kanssa. Tämä toimintamalli auttoi prosessiani nopeammin eteenpäin, mutta valitettavasti tuotti myös muutaman väärinkäsityksen. Jo yhteistyön alussa ymmärsin, että tulevaisuuden kannalta on äärimmäisen tärkeää antaa selkeät ja tarkat kirjalliset ohjeet avuksi tilatun tuotteen tekoon. Jos jonkin asian jättää vain suullisen kertoman varaan, unohtuu se usein helposti.

Projektissa minulla oli useita yhteistyökumppaneita. Yksi yhteistyö toteutettiin ilman tapaamisia, sähköpostien välityksellä. Tämän yhteistyökumppanin äidinkielenä oli ruotsi ja koska hän kirjoitti minulle sähköpostinsa suomeksi, muutamia väärinkäsityksiä syntyi jo varhaisessa vaiheessa. Uskon, että ne olisi voitu välttää tapaamalla. Muita terapeutteja kävin tapaamassa henkilökohtaisesti. Tällä tavoin kommunikointi tuntui helpottuvan, sillä tapaamisessa tiedonvaihto oli paljon selkeämpää ja runsaampaa. Tapaamiset myös nopeuttivat informaation kulkua, minkä vuoksi nämä yhteistyöt lähtivät helpommin käyntiin.

Eettiset periaatteet ovat alue, mitä muotoilijan koulutuksessani on käyty spesifimmin läpi ekologisuuden näkökulmasta Ympäristötehokas korumuotoilu-kurssilla. Opintojeni perusteella voin todeta, että eettisyys on muotoilijan työssä läsnä ekologian muodossa. Tutustuttuani toimintaterapeutteihin opin, että sosiaalipuolen aloilla etiikka on käytännössä läsnä ihmisen kohteluun liittyvissä asioissa. Tähän koulutus ei ollut minua valmistanut. Koska opinnäytetyöni koskee kohderyhmälle muotoilua, tulee minun ajatella sen eettisyyttä heidän näkökulmastaan. Hyvä niin, sillä alue on tärkeä ja antaa mielestäni myös muotoilijalle rauhallisen mielen toimintatapojen oikeellisuudesta.

Mitkään eettiset ohjeet eivät kuitenkaan voi katkaista kaikkia tutkijan eteen tulevia eettisiä ongelmia, eikä eettisiin kysymyksiin ole aina olemassa yhtä selkeää ratkaisua. Ohjeista voi löytää ratkaisumahdollisuuksia joihinkin ja ainakin herkistyä pohtimaan, mikä tutkimustoiminnassa on suotavaa ja sallittua, mikä ei ja miksi. On myös huomattava, että tutkijan työtä määrittävät tutkimuseettisten periaatteiden lisäksi myös lainsäädäntö, esimerkiksi tietosuojalainsäädäntö ja erityisesti henkilötietolaki. (Kuula 2006).

Eettisen tutkimuksen lähtökohdat huomioon ottaen tein yhteistyöhön osallistuvien lasten vanhemmille tiedotteen / lupalapun, jossa informoin työni laadusta ja siitä miten se koskisi heidän lapsiaan, mikäli he haluaisivat osallistua yhteistyöhön. Mielestäni olisi tärkeää kertoa yksittäisistä kokemuksista enemmänkin, mutta henkilötietosuojan vuoksi en voi. Anonyymiyden vuoksi en voi antaa tietoa, josta lapsen voisi tunnistaa. Siksi seikat, kuten paino, lapsen ikä, tarkat ulkonäön kuvailut tai nimet eivät tule julki. Perheyhteistyössäni minulla on vanhemman lupa käyttää lapsien nimiä ja muita työn kannalta valideja tietoja. Hän antoi myös luvan kuviin. Luvasta huolimatta päätin välttää nimien käyttämistä.

Jokainen tutkimustyötä tekevä on ensisijaisesti itse vastuussa tutkimuksensa eettisestä kestävydestä ja hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta. Vastuussa ovat myös opinnäytetyötä tekevän opiskelijan ohjaajat, tutkimusryhmät kollektiiveina, samoin kuin laitoksen johtaja ja rahoittaja, viimeksi mainitut erityisesti tutkimustyön mahdollistajina. Henkilökohtaisen moraalisen vastuun kantaminen ja eettisesti kestävä tutkimustoiminta ovat osa hyvää ammattikäytäntöä. (jyu.fi)

3 Apuvälineisiin tutustuminen

3.1 Erilainen oppija-messut

Kotiyhteistyöni kautta sain tiedon Kanta-Hämeen erilaiset oppijat-yhdistyksen messuista. Oppimisen erikoismessut järjestettiin ammattiopisto Tavastiassa, Hämeenlinnassa. Vierailin tapahtumassa ja osallistuin muutamalle luennolle, mutta pääasiallisesti kiertelin messualueella tutkien erilaisia esillepanoja. Tulin messuille muotoilun ja yhteistyöni lähtökohdasta, mutta sain kuitenkin paljon irti niiden annista. Oli mukavaa huomata, että alun luku-urakasta oli hyötyä, sillä esittelijöiden kanssa oli myös hedelmällisempää keskustella. Hämeenlinnan messut järjestettiin ensimmäistä kertaa, joten ne olivat suhteellisen pienet. Kuitenkin mielestäni oli hyvä aloittaa pienestä tapahtumasta, sillä siellä oli helppo lähestyä apuvälineiden näytteilleasettajia ja keskustella heidän tuotteistaan. Parhaiten ehdin tutustua apuvälinekeskuksen sekä Tevellan ja Leikkien-yritysten pöytiin. Marraskuussa on luvassa suuremmat apuvälineisiin keskittyvät messut, joita odotan innolla.

3.2 Apuvälinemarkkinat

Erityislapsille suunnatut apuvälinemarkkinat ovat Suomessa pienet. Raikkaita ja kiinnostavia tekijöitä on mielestäni vähän. Messuilla käydessäni ainooastaan Leikkien-yritys erottui raikkautensa puolesta. Mielestäni lähes kaikki firmat muistuttavat toisiaan ja heidän tarjoamansa tuotteet ovat hyvin samankaltaisia, elleivät jopa samoja. Tutkiesani messujen tuote-tarjontaa, huomasin, että suuri osa yrityksistä pyrkii tarjoamaan tuotteita erilaisia tuotteita monipuolisesti. Uskon tämän johtuvan pienestä kohderyhmästä. Tämän perusteella yritysten kannattaa mielestäni tarjota tuotteitaan mahdollisimman monipuolisesti, tavoittaakseen suuremman volyymin. Monipuolinen tarjonta johtaa mielestäni ulkoasun sekavuuteen, sillä lasten tuotteet ovat hyvin värikkäitä ja erilaisia. Tutustuttuani tarjontaan selvisi, että lähtökohtani lähestyttävyydestä oli lähimpänä Leikkien-yritystä. Tuotteiltaan ja ilmeensä puolesta heidän yrityksensä vaikutti tuoreelta, selkeältä ja omaperäiseltä. Edukseen firma erottuikin nimenomaan brändillään, missä oli selvästi otettu huomioon kohderyhmän intressit ja heidän tarpeensa, leikin kautta.

Leikkien tarjosi lukuisia erilaisia pelejä ja leluja. Nettisivuillaan he mainostavat olevansa opettavainen lelukauppa, mikä mielestäni on totta. Seuraava on lainattu heidän nettisivuiltaan ja on mielestäni erittäin mielenkiintoinen kirjoitus leluista ja leikkimisestä:
Lelut ja oppiminen

Lapsuuden ihanuus on leikissä. Leikissä ovat myös lapsen parhaat oppimisen lähteet. Leikki tarjoaa lapselle iloa, antaa tilaa mielikuvitukselle sekä kehittää lapsen persoonallisuutta ja luovuutta. Leikki on kokonaisvaltaista toimintaa, jonka tärkein ominaisuus on hauskuus. Leikki ei saa olla liian vaativaa tai liian ohjattua. Lapsella tulee olla ilo leikkiä ja onni oppia!

Uskalla antautua leikkiin
Leikki yhdistetään usein vain lapsiin, mutta myös aikuisilla on oikeus leikkiin. Yhteisten leikkien jääminen kiireen, tietokone- ja videopelien varjoon on nykyisin valitettavaa. Kiireen lisäksi useat vanhemmat tunnustavat myös osaamattomuutensa leikkiä. Leikkiminen ei kuitenkaan vaadi mitään erityistaitoja.

Leikkien tarjoaa lelujaan eri ikäryhmille. Heillä on valikoimassaan paljon kauniita leluja. Materiaaleina niissä on käytetty pitkälti puuta, tai puusekoitetta. Mielestäni yritys näyttäytyy edukseen erityisesti siksi, että lelut ovat hyvin lähestyttäviä ja kutsuvat leikkimään. Heidän valikoimansa lautapelit ovat myös hyvin oivaltavia ja siten mielenkiintoisia. Leikkien-brändi käyttää logossaan raikasta sinistä sävyä, jota heidän ulkoasunsa toistaa. Verratessa muihin apuvälinefirmoihin heidän ulkoasunsa näyttää yleisesti huolitellulta ja siltä, että työn takana on ammattilaisia, joita todella kiinnostaa heidän kohderyhmänsä. (leikkien.fi)

3.3 Korumuotoilijana apuvälineiden kentällä

Muotoilijana minulla on mielestäni eettinen vastuu tehdä konkreettisia tuotteita, jos niistä on todellista hyötyä asiakkaalle. Visuaaliselta kannalta niin, että esineen estetiikka antaa tuotteelle arvon ja takaa sen pitkäikäisyyden, tai siten, että esine on käyttökäytännöllisyydeltään niin toimiva, että sitä voidaan sanoa hyödykkeeksi. Optimaalinen tilanne yhdistää estetiikan ja funktionaalisuuden, tehden tuotteesta mieluisan käyttäjälle. Tätä ajatellen halusin lähestyä myös ajatusta apuvälineestä, unohtamatta pilkettä silmäkulmasta.

Usein apuvälineet huutavat ulkomuodollaan käyttäjänsä vajavuutta (esimerkiksi astmapiiput, jotka näyttävät ja ovat vakavia lääkkeitä, vaikka niitä kannetaan mukana, kuin huulipunaa). Apuvälineet ovat vasta viimeisinä vuosina saaneet hieman linjakkaampaa muotokieltä. Ulkoinen habituksemme määrittää meitä, kuten myös se mitä päätämme kantaa mukanaamme, oli se sitten käsilaukku, tai kävelykeppi. Kukaan apuvälinettä käyttävä tuskin haluaa olla erilainen erilaisuutensa vuoksi. Pikemminkin ihminen pyrkii erottumaan olemalla 'cool'. Siksi apuvälineet, jotka opinnäytetyössäni teen pyrin suunnittelemaan funktionaalisuutta ja esteettisyyttä ajatellen.

Ajallisesti erilainen tekeminen, uudet materiaalit ja kohderyhmien erilaisuus ovat haasteita, joita minun tulee ajatella ennen varsinaisen suunnittelun aloittamista. Kuitenkin uskon, että minulla on paljon hyötyä siitä, että 'ammattillinen' ajatteluni on ennen keskittynyt koruihin ja pystyn sen kautta suunnittelemaan myös apuvälineitä. Korumuotoilijan kehollisesta hahmotuskyvystä on apua apuvälineiden teossa. Esimerkiksi kuulolaite on hyvin korvakoromainen esine, sijoituspaikkansa ja näkyvyytensä puolesta. Valitettavasti vain sen ulkonäköön on herätty varsin hitaasti. Uskon, että tulevaisuuden teknologian ja korumuotoilun yhteistyöllä olisi mahdollista saada aikaan oivaltavia, hyödyllisiä ja kauniita apuvälineitä. Väestön ikääntyminen Suomessa ja eliniän odotteen piteneminen tuovat tulevaisuudessa apuvälineiden kehityksen nähtäväksi lähempää, kun ikääntyviä näkyy katukuvasamme aikaisempaa enemmän. Uskon tämän myös lisäävän tarvetta kauniille apuvälineille.

3.3.1 Koru, apuväline

Koru on esteettinen kokonaisuus, yksityiskohta ja pieni media. Koru on ikään kuin veistos, jota voi kantaa. Se voi olla iso, tai pieni, yksinkertainen tai monimutkainen. Lähes kaikesta voi tehdä koruja, minkä vuoksi se on fyysisesti monimuotoinen tapa tehdä. Koruja yhdistää ihmisen keho ja niiden avulla pyritään esimerkiksi koristautumaan. Ne saattavat olla myös hyvin kallisarvoisia materiaalinsa puolesta. Korulla onkin kautta aikojen korostettu kantajansa asemaa. Materiaalien ja pikkutarkan työn lisäksi korun immateriaalinen arvo voi kantajalleen olla kultaakin kalliimpi.

Kaukaisessa historiassa korujen käyttöä hallitsi taikausko. Tuolloin uskottiin, että koru antoi käyttäjälleen suojan vahinkoja, kuten sairauksia, loukkaantumisia ja epäsuotuisaa saalisonnea vastaan. Esimerkiksi Cowrien kuorien uskottiin jo neoliittisella aikakaudella (n.6000–3500 eaa) suojaavan naisia hedelmättömyydeltä, ja tämä usko jatkui myös Egyptin dynastioiden aikaan. (Black 1974, 13-14.) (Urnberg 2012)

Korulla saattaa siis olla myös terapeuttinen vaikutus, jos usko sen erikoisuuteen on vahva. Apuväline puolestaan on lähtökohtaisesti tärkeä kantajalleen, sillä sen tarkoitus on helpottaa elämää. Esimerkiksi kuulolaite helpottaa huonokuuloisen selviytymistä arkielämän tilanteista ja omien asioiden hoitamisesta (kuuloliitto.fi). Sen tarpeellisuus tekee siitä tärkeän kantajalleen. Kuitenkin apuväline kiinnittää myös kanssaihmissen huomion, vaikuttaen siihen miten he apuvälineen tarvitsijan näkevät.

Ihmiselle muodostuu usein mieluisiin ja tarpeellisiin esineisiin eräänlainen suhde. Esimerkiksi minulla on kynä, jonka jälki on niin kaunista, että surisin jos se hukkuisi. Sama pätee myös tunneladattuihin koruihin. Ne muistuttavat minua antajastaan ja kantaessani niitä, kannan myös mielikuvaa hetkestä, johon ne liitän. Korusta poiketen apuväline on kuitenkin toiminnallinen väline, joka sidotaan funktionsa. Minua kiinnostaakin apuvälineen ja korun yhteys, tunneladattun ja tarpeellisen yhdistäminen. Korun kaltaisella ajattelutavalla on mielestäni mahdollisuus vähentää apuvälineen kautta erottumista ja siten tehdä siitä amulettimaisen voima-esineen, jolla on kantajalleen myös terapeuttinen vaikutus. (tiede.fi)

3.4 Leikin kautta oppiminen

Lelu eli leikkikalua on leikkimiseen ja oppimiseen tarkoitettu väline lapsille, aikuisille sekä eläimille. Hyvin usein lelut ovat arkielämästä tuttujen esineiden tai asioiden pienoiskokoisia jäljitelmiä. Tyypillisiä leluja ovat esimerkiksi pehmoeläimet, nuket, leikkiastiat ja leikkiautot. (Wikipedia)

Osa apuvälineistä, joihin tutustuin auttavat leikin kautta, esimerkiksi Leikkien yrityksen pelit ovat toiminnallisia apuvälineitä. Pidän siitä, miten leikki linkittyy niin apuvälineeseen, kuin koruunkin.

Korulla ja lelulla on mielestäni paljon yhteistä, kuten myös leluilla ja apuvälineillä. Koen lelumaisuuden yhtenä tärkeänä linkkinä korun ja apuvälineen välillä. Koru voi olla kuin lelu (kukapa ei olisi vetänyt kaulakorunsa riipusta edestakaisin, ketjua pitkin) ja lelu voi olla kuin koru. Leikki valmistaa meitä oikeaan elämään ja leikkiessämme lapsena opetemme taitoja tulevaisuutta varten.

Leikki on välttämätöntä lapsen emotionaalille, sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Leikkiessä kehittyvät kieli, syy-seuraus ajattelu, joustava yhdisteleminen, luova ajattelu, assosiativisuus, ongelmanratkaisutaito ja kyky erottaa ulkoinen todellisuus leikistä. Leikkiessään lapsi oppii esineiden käsittely- ja toimintatapoja, yhteistoimintaa ja sääntöjä sekä tunteiden säätelyä. Leikki voi parantaa lapsen luottamusta itseensä ja omiin kykyihinsä. Leikki opettaa ymmärtämään sosiaalista vuorovaikutusta, moraalista ja arvoja sekä vastaanottamaan empatiaa toisilta leikkijöiltä. (MLL) Uskon, että leikki jatkuu myös aikuisena, ollen ikään kuin arjen terapiaa.

3.5 Lelut ja standardit

Standardit ovat tärkeässä asemassa nykypäivänä, varsinkin elintarvikkeiden, tai muiden suuhun menevien kappaleiden kohdalla. Standardien vastaisia tuotteita ei saa myydä. Leikkien-firman nettisivuilla sanotaan, että:

Kaikkien Suomessa myytävien lelujen tulee olla CE-merkittyjä. CE-merkintä on valmistajan vakuutus siitä, että lelu täyttää vaaditut tuoteturvallisuusvaatimukset. Tarkasta siis aina, että ostamasi tuote on CE-merkitty, mutta älä luota liikaa merkintään, vaan testaa ja kokeile itse lelua ja arvioi sen turvallisuutta kriittisesti.”

Mielestäni neuvo on hyvä ja ohjaa kuluttajaa myös kantamaan vastuuta ostoksistaan. Turvallisuuden huomiointi suunnittelussa onkin siksi ensiarvoisen tärkeää. Seuraavassa on Tukesin sivuilta napattuja huomioita lelun turvallisuudesta:

Lelut

Varmista, että myyntipäällyksimerkinnot ja käyttöohjeet ovat myös suomeksi ja ruotsiksi.

Pehmeiden eläinten ja nukkien on kestettävä pesua.

Tarkista, että leikkiautojen pyörät ja muut osat on kiinnitetty kunnolla.

Heitä pois ohuet muovipakkaukset ennen kuin lapsi saa ne käsiinsä.

Varo suklaamunien sisällä olevia pikkuesineitä. Ne voivat olla vaarallisia joutuessaan lapsen kurkkuun.

Vältä leluja, joissa on voimakas ääni. Pistoolit ja vihellyspillit voivat vahingoittaa kuuloa.

Vältä helposti särkyviä kovamuovileluja. Alle 3-vuotiaiden lasten lelujen on oltava erityisen lujia - niiden on kestettävä heittämistä ja hakkaamista hajoamatta.

Varo helistimissä muovitarroja ja päälle liimattuja yksityiskohtia, jotka on helppo sormeilla irti.

Tunnustele lelua. Yleensä vaaralliset täytteet (mm. muovihelmet) ritisevät tai tuntuvat ryynnimäisiltä. Kysy kauppiaalta mitä täyte on.

Ole erityisen tarkka, jos ostat lelujä markkinoilta tai muilta tilapäisiltä myyntipaikoilta.

Jos epäilet lelun turvallisuutta, kysy ensin myyjältä. Jos kyseessä on vakava vaaratekijä, voit ottaa yhteyttä Tukeksiin.

Vaikeasti suoranaisesti olekaan tekemässä lelujä, tulee minun mielestäni lapsille suunnitelllessani tietää minkälaiset säädökset heidän tuotteita yleensä koskevat. Tukesin listan myötä osaan painottaa tuotteistani oikeita asioita, esimerkiksi sitä, että liimakäsitellyt kokeiluversiot ovat vain lapsille, joilla ei ole tapana laittaa välinettä suuhun. Varsinaisen tuotteen turvallisuudesta tulee tehdä tarkempi selvitys, varsinkin jos ne päätyvät markkinoille.

Korupuolen osaamiseni ei anna minulle suoranaisesti tietoja myrkyistä, tai muista kemikaaleista. Muotoilijan opinnoissa käydään toki läpi ekologisuutta, mutta siinäkin ei pureuduta suoraan erilaisiin kemikaaleihin ja niiden haitallisuuteen. Näiden asioiden selvittäminen jää tekijän vastuulle, mikä asettaa suuren vastuun myös varsinaisesta tuotteesta ja saattaa nostaa kynnyistä uskaltautua rajojensa ulkopuolelle.

4 Painoliivi

4.1 Mikä on painoliivi?

Painoliivi muistuttaa ulkonäöllisesti tavallista liiviä. Painoliivin käyttöä perustellaan sensorisen integraation teorialla. Ensimmäisessä tarkoituksessaan se on aistimuskien jäsentelyn apuväline, toisessa keskittymisväline ja kolmannessa apuväline fokuointiin. Sen tuntoaistia stimuloiva paino auttaa käyttäjäänsä keskittymään. Kuitenkaan liivi ei toimi kaikilla ja valitettavasti minkäänlaista yksiselkoista vastausta siihen, kenelle se toimii ja kenelle ei, ei ole olemassa, vaan se on kokeiltava itse. Painoliivejä tekee useampi eri taho, joten markkinoilta löytyy monia liivimalleja. (Kiskola, opinnäytetyö Selvitys painoliivin käytöstä lasten toimintaterapiassa 2008) Jotkut malleista muistuttavat ulkomuodoltaan tavallisia liivejä, kuitenkin niiden malli on usein hieman muodoton ja ”huomioliivimäinen”.

Liivien painot ovat lähes aina niin isoja, että niistä voi melkein poikkeuksetta kertoa sisällä olevan jotain (poikkeuksena löysät liivit, joissa painoja ei tilan vuoksi erota niin helposti). Liivien ulkomuoto riippuu siis pitkälti niissä käytetyistä painosta. Koska en löytänyt kauniita ja lapsen mieleen kivan näköisiä liivejä, päädyin suunnittelemaan painoliiviä. Tulen suunnittelemaan liivin ensisijaisesti funktionaalisuuden ja toiseksi esteetiikan näkökulmasta. En siis opinnäytteessäni käsittele liivin hoidollisia tuloksia, kuten toimivuutta lapsen rauhoittumisen tai keskittymisen kannalta. En myöskään tutki ketkä sen käytöstä hyötyvät, sillä minulla ei ole kompetenssia asian tutkimiseen. Keskityn pikemminkin kysymyksiin siitä minkälainen painoliivi on ja miten sitä voisi muuttaa esimerkiksi perheiden kannalta edullisemmaksi ostaa, säädettävämmäksi ja miellyttävämmäksi, sekä huomioliiviä esteettisemmäksi.

Painoliivi välittää tiedostamatonta tietoa nivelistä ja lihaksista. Näin tehdessään sen vaikutuksen ja käytön voidaan ajatella jakautuvan kolmeen pääasialliseen tarkoitukseen:

Painoliivin käytön tarkoitus voi olla helpottaa lasta ylimääräisen sensorisen informaation käsittelyssä ja siten auttaa lapsen elimistöä sensorisen integraation organisoimisessa ja tulkinassa. Toinen tarkoitus on mahdollistaa lapsen huomion pysyminen tehtävässään kun hän tekee pöytätason tehtäviä. Kolmas pääasiallinen tarkoitus on helpottaa ja auttaa lasta kohdistamaan kiinnostustaan ja aktiivisuuttaan toivotulla tavalla. (Graham 2006, Kiskola opinnäytetyö 2008 s. 15)

Ajatus painoliivista lähti tutustuttuani SI-häiriöön käytettäviin apuvälineisiin. Tätä kautta minulle avautui myös painoliivin synnyintarina. Temple Grandin on kuuluisa autistinen (myöhemmin itsensä tohtoriksi väitellyt) nainen, joka keksi ajatuksen halaukoneesta (hug machine). Nuorempana hän kaipasi syvää

Vasemman puolen liivit on kuvattu ilman painoja. Painot asetetaan yläkuvassa helman taskuihin ja alakuvassa sisäpuolen taskuihin. Ylempien liivien painot ovat hernepusimaiset.

Kuva <http://www.art-henki.fi/>

kosketuspainetta, rauhoittuakseen ja ryömi usein sohvan tyynyjen väliin ja kietoi itsensä peitteisiin, saadakseen tarpeeksi kosketuksesta aiheutuvaa painetta keholleen. Myöhemmin teini-ikäisenä, ollessaan sukulaistensa karjatilalla, hän seurasi eläinten merkitsemistä. Eläimet laitettiin merkinnän ajaksi laitteeseen, jossa sen sivujen levymäiset osat painettiin lähemmäs kylkiä, jotta eläin ei pääsisi liikkumaan toimituksen aikana. Temple Grandin pani merkille, miten eläin rauhoittui heti, kun laitteen aiheuttama syväpaine/kosketus käännettiin päälle. Silloin hän ajatteli samanlaisen laitteen auttavan myös hänen yli-stimuloituja aistejaan rauhoittumaan. Niinpä hän rakensi itsellensä oman halaukoneen, mihin hän saattoi ryömiä maadoittaakseen aistinsa hetkeksi. (autism-help.org)

Olin ollut jo lähtökohtaisesti kiinnostunut Temple Grandinista henkilönä nähtyänä hänestä kertovan elokuvan muutama vuosi takaperin. Huomattuani hänen halaukslaitteensa synnyttäneen ajatuksen painavasta rauhoittumisliivistä, intoni liiviä kohtaan kasvoi. Kokeiluissaan Grandin oli huomannut vilkkaiden lapsien rauhoittuvan painoliivi päällään.

Se vaikuttaa keskushermostoon siten, että välittäjäaineet (kuten dopamiini ja serotoniini) alkavat kulkea aivoissa ”oikein”. (Morrison 2007,1.) Kliinisesti sen on huomattu auttavan lapsia, jotka ovat sensorisesti yliherkkiä, häiriintyvät helposti tai omaavat huonon kehotietoisuuden (Yack, ym. 2001, 202). Sensorisen integraation teorian mukaan painoliivin tehtävä toimintaterapiassa on vaikuttaa lapsen proprioseptiikan jäsentämiseen (Danner 2007). Proprioseptiikalla tarkoitetaan asento- ja liikeaistia ja se on aisti muiden joukossa. Sen tehtävänä on kertoa meille kehomme kulloinkin asento. Mikäli proprioseptiikka ei toimi jäsennellysti, hakee lapsi enemmän asento- ja liikeaistimuksia, mikä puolestaan näkyy ulospäin levottomuutena. Arjessa asentotuntajärjestelmän ongelmat voivat näkyä mm. erilaisten toimintojen kömpelytenä, esimerkiksi vaikeuksina lapsen hienomotorisissa toiminnoissa, keskittymisessä ja / tai liikkumisessa. (Proprioseptiikan kehittyminen osana sensorisen integraation prosessia vaikuttaa myös lapsen itseluottamukseen ja kykyyn organisoida omaa käytöstään sekä koulukypsyyteen. (Ayres 1979, 35, 53))

Liivi on lapselle hyvinkin henkilökohtainen tuote ja se saatetaan teetättää mittatilauksena. Esimerkiksi SensoryCrittters ja Suomessa T:mi Art Henki ja Erityiset Lapset Lahja ja Brodeeraus Miia Heiska tekevät tilausten mukaisia liivejä (sensorycraver.com, art-henki.fi, erityisetlapset.fi). Liivit saattavat olla melko kalliita, johtuen useista työvaiheista ja ompeluun menevästä ajasta. Myös liivien materiaalit, kuten esim. painona

yleisesti käytetyn ruostumattoman metalliraaseoksesta aiheutuu kustannuksia. Laadukkaat ja turvalliset painomateriaalit voivat olla melko hintavia. Tämä johtuu rakeen muodosta, jossa esim. Suomen ruostumattoman teräksen valmistaja Outokumpu Stainless oy (Tornion tehtaat) ei terästä valmista (tämä selvisi heidän vaihteeseensa soittamassani puhelussa). Rakeet jouduttaisiinkin tilaamaan teollisuuden kannalta pienissä erissä ja niiden kilohinta olisi erikoistilauksen (ja pienen määrän) vuoksi korkea. Kaikki valmistajat eivät kuitenkaan käytä metallisekotteita. Liiveissä käytetyt painot vaihtelevat valmistajien välillä. Lähdin suunnitelmassani ajatuksesta, että liivin kokoa tulisi pystyä säätämään mahdollisimman pitkään, jolloin lapsi ei kasvaisi hetkessä pois kalliista sijoituksesta. Tiedustelin muutamalta yhteistyöni toimintaterapeutilta tuotteiden hinnan kipurajaa, jolloin selvisi, että jo 120–150 euron liivit olivat monelle taloudelle liian kallis investointi. Halusin tehdä laadukkaan liivin, käyttäen mahdollisimman edullisia materiaaleja, jotta kustannukset pysyisivät pieninä.

Mieltymyksiä ja tarpeita on erilaisia, siksi painoliivejäkin löytyy moneen lähtöön. Yleisesti ja yhtenä kynnyskysymyksenä voidaan mainita liivin istuvuus. Liivin tulisi istua kantajansa päälle niin, ettei se rajoittaisi merkittävästi liikkuvuutta. Ongelmallista liivin käytössä on se, että käyttäjän hermosto tottuu sen painoon yli 20 minuutin käytön jälkeen. Siksi liiviä käytetään periodeissa, jotta välittäjäaineiden kulku järjestyisi aivoissa oikein ja auttaisi siten lasta keskittymään liivin käytönkin jälkeen. Koska liiviä tulee pitää lapsen päällä lyhyissä jaksoissa, sen pitäisi olla mahdollisimman vaivatonta pukea, muutoin lapsi ja pukija saattavat kokea sen käytön hankalaksi.

Yack ym (2001, 203) mainitsevat että painoliiviä saisi pitää lapsen yllä maksimissaan 20 minuuttia, jonka jälkeen se pitäisi riisua pois pariin minuutiksi, jonka jälkeen painoliivin voi pukea uudelleen päälle korkeintaan 20 minuutiksi. Painoliivin poisottaminen hetkeksi estää lapsen hermoston tottumisen lisääntyneeseen painon tunteeseen. Samainen lähde kuitenkin mainitsee myös, että mikäli lapselle aiheutuu vaikeuksia liivin pukemisessa ja riisumisessa taktiilisten aistikokemusten vuoksi voidaan sallia painoliivin käyttö yhtäjaksoisesti pidemmän ajan. (Kiskola, opinnäytetyö 2008)

4.1.1 Kyselyiden pohjalta tehdyt huomiot painoliivistä

Pyysin niitä toimintaterapeutteja, joilla oli kokemusta painoliivin käytöstä kertomaan sen haasteista, lapsen reaktioista puettaessa ja käytettäessä sekä käyttäjaksosten pituudesta. Kyselyssä keskeisenä asiana esiin nousi, että liivin tulisi olla hyvin istuva, juuri sopiva. Toisilla lapsilla on havaittu, ettei pelkkä keskivartalolle ja hartioille kohdistuva paino ole riittävä (toisille taas on hyötyä myös käsille laitettavista painoista). Useamman vastanneen mielestä olisi hyvä jos painoliivi olisi säädettävä ja siitä olisi saatavilla riittävästi kokoja erilaisille käyttäjille. Hän mainitsi myös, että ulkoinen ilme voisi olla houkuttelevampi ja väri muu, kuin perussininen. Muutkin terapeutit olivat kiinnittäneet huomiota liivin ulkonäköön. Yksi heistä kirjoitti, että olisi kiva jos markkinoilla olisi liivi, joka sopisi myös pikkuprinssessoille.

Ilmeisesti myös huonosti istuva liivi toimii käyttötarkoituksessaan, mutta silloin se ei ole lapselle mieluinen ja siten se on hankalampi suostutella päälle. Eräällä toimintaterapeutilla oli myönteinen kokemus liivistä ja hän sanoi heidän käyttäneen sitä 20 minuuttia kerrallaan ja lapsen kokeneen liivin käytön miellyttäväksi, rauhoittavaksi ja toimintaa jäsentäväksi, valitettavasti hän ei mainitse tämän liivin merkkiä. Suurin osa terapeuteista kertoi käyttäneensä liiviä asiakkaidensa rauhoittumiseen sekä keskittymisen tukena. Eräs terapeutti tiivistä kokemuksensa näin ”Olen kokeillut useille lapsille painoliiviä paikallaan istumisen ja kehonaistimuksia jäsentäväksi apuvälineeksi. Kaikille liivi ei sovi, esim. hypotonisilla lapsilla saattaa kehonkannattelu heikentyä entisestään, liivi tuntuu ahdistavalle tai sillä ei ole rauhoittumiseen mitään vaikutusta. Lapsilla, joilla liivi auttaa on kokemus liivistä myönteinen, he kuvaavat, että se ”tuntuu hyvälle” ja olemus rauhoittuu usein silminnähten, liikehdintä tuolilla tms. vähenee. Joillekin, liivin pitämiseen riittää 5 minuuttia, jonka jälkeen lapsen on helpompi toimia jäsentyneesti seuraavan toiminnon ajan, joillakin liivin on oltava koko toiminnon ajan päällä. Maksimiaikana olen pitänyt 20-30 minuuttia kerrallaan, koska tuon ajan jälkeen kehon painoreseptorit mukautuvat painon tunteeseen.”

Tämän tiedon kautta on helpompi ymmärtää työn lähestymistä, sillä kyseessä ei ole mikään *hokkuspokus-väline*, joka automaattisesti muuttaisi arjen helpommaksi. Kyseessä on apuväline, joka toimiessaan auttaa lasta, mutta hyötyjät ovat marginaalissa. Terapeutit kertoivat myös, että välillä liiviin tottuminen vei aikaa, mutta totuttuaan lapsen keskittymisessä oli positiivisia muutoksia. Tuloksia lukiessani tuntui, että riippui hyvin pitkälti lapsen ensireaktioista miten liiviin suhtauduttiin pidemmällä tähtäimellä. Kaikki kokemukset liiveistä olivat yksilöllisiä, mutta ne lapset, joille liivi oli toiminut, kertoivat siitä hyvin samalla tavoin: sen tuntuneen hyvältä. Osa lapsista siis kokee saavansa liivistä hyödyn ja tällöin he ovat pitäneet liiviä mielellään. Toinen osa taas kokee, että se estää heitä liikkumasta. Tämä on yksi seikka, minkä vuoksi liiviä tulisi miettiä uudelleen, sillä osa lapsista on saattanut kieltäytyä siitä pelkästään siksi, että se on ollut vääränlainen heille.

Liivi vaatii useita pukemiskertoja, joten sen tulisi olla helpokäyttöinen. Mieluisuutta voisi tehostaa, jos ehdottajalla olisi taskussaan jonkinlainen ”markkinointikikka” saadakseen ajatuksen liivin pukemisesta tuntuun mukavammalta. Tässä kohdin helpompia ovat terapeuttien mielestä olleet pojat, jotka ovat kokeneet liivin tuovan voimaa, sillä sen ulkomuoto henkii usein maskuliinisissa ammattiteissa käytettäviä työvaatteita (työmiehet, poliisit, turvamiehet, toimintasankarit, jne.). Tytöille puolestaan liiviä on vaikeampi puhua mieluisaksi ja siten sen päälle suostuttelu on saattanut olla haasteellista. Tässä kohtaa on muistutettava, että miten mieluisa liivi olisikaan, ei se silti toimi kaikille sen käyttäjille.

Pääsääntöisesti voidaan jakaa kyselyni toimintaterapeuttien painoliivejä käyttäneet lapset niihin, joille on siitä selvästi hyötyä, niihin, jotka kokevat liivin epämieluisana ja niihin, joiden toimintaan liivi ei vaikuta. Negatiivisia puolia liiveissä ovat tähän mennessä olleet huono istuvuus (jolloin se on ikään kuin heilunut lapsen päällä), liivin tyyli ja sen leikkaus. Toimintaterapeutit toivoivatkin useampaan otteeseen säädeltävää ja istuvaa liiviä. Kyselyiden analysoinnin ja liivien peruseriaatteen sisäistettyäni koen, että tulisi tehdä liivi, joka ei olisi täysin apuvälineen näköinen. Pitää ottaa huomioon, että liiviä käytetään myös terapian ulkopuolella.

Painoliivin käyttömahdollisuudet eivät rajoitu ainoastaan itse toimintaterapiahetkeen, vaan sitä voidaan hyödyntää lasten kohdalla myös koti-, koulu- ja päiväkotiloissa. (What is SI? 2008;Yack ym 2001, 203. Opinnäytetyö Kiskola 2008, 4.)

Päätin tehdä kokeiluversion liivistä koeryhmälleni. Liivien valmistuttua toimitin ne toimintaterapeuteille kokeilujaksoksi. Kokeilussa koeryhmän toimintaterapeutit täyttivät päiväkirjamaisesti liivin mukana antamaani vihkoa, keskittyen liivin muotoilullisiin seikkoihin.

Yhteistyöni sijoittuivat ympäristöihin, joissa muista erotumisen ei tuntunut enää keskeiseltä seikalta. Esimerkiksi terapiassa käyvät lapset olivat kaikki samassa tilanteessa ja heistä useampi saattoikin käyttää välineitä. Myöskään erityiskoulussa ei erottumisaspektia ollut, sillä koulu oli vain erityislapsille. Keskeistä olikin tehdä istuva tuote, jota olisi helppo käyttää ja myöhemmin jatkojalostaa. Jatkojalostuksen kautta tuotteesta pyritään kehittämään kaunis ja funktionaalinen avuntuoja.

Vihkoon pyysin merkitsemään asioita, jotka koskivat huomioita ja kokemuksia, joita apuvälineiden käyttötilanteissa tuli vastaan. Pyysin terapeutteja arvioimaan tuotteita erikseen ja huomioimaan käyttäjän ensireaktioita, käyttömukavuutta / puettavuutta, toimivuutta, tuotteen ulkonäköä ja kokeeko lapsi sen mieluisana ja lähestyttävänä.

4.2 Painojen valinta ja muokkaaminen

Oikeanlaisen painomateriaalin löytyminen osoitautui ensimmäiseksi haasteeksi. Painojen ja liivin yhteisvaatimukset ovat mielestäni ristiriidassa keskenään, sillä liivin tulisi olla huomaamaton arjen vaate ja siksi painojenkin myös mahdollisimman pienet (edullisuutta unohtamatta). Lapsien ollessa erikokoisia, olisi painojen määrän oltava muunneltavissa käyttäjän mukaan, ellei liivejä yksilöidä käyttäjilleen. Toimintaterapeuttien tapaamisista selvisi, että jotkut lapset ovat ääniherkkiä, jolloin raemaisten painojen "sorina" saattaa vaikuttaa liivien mieluisuuteen. Painoliivi tulisi pystyä pesemään, ja pesukoneen rumpua ajatellen tulisi painojen olla irrotettavat, jottei kone mene rikki. Painot saattavat likaantua käytössä, joten niitäkin pitäisi pystyä pesemään ainakin käsin.

Hyvin painavat materiaalit olisivat parhaita painoina, huomaamattomuuden saavuttamiseksi. Esimerkiksi lyijy olisi painavaa, vaikkakin valitettavasti mahdotonta käyttää myrkyllisyytensä ja ympäristön kuormituksen vuoksi. Art-Henki t:mi on käyttänyt liiveissään ruostumatonta metallisekoitetta (art-henki.fi/tuotteet/painotuotteet), joka on ominaisuuksiltaan painavaa, mutta on muiden raemaisten materiaalin (kuten; tummat pavut, bb-pelletit, hiekkapussipainot, luodit ja polypelletit) mukaan ommeltu pieniin pusseihin. Pussit eivät mielestäni ole paras mahdollinen ratkaisu, sillä niitä joutuu lisäämään niin paljon, että tuloksena on rivi pullottavia taskuja. Toisaalta en ihmettele niiden käytön yleisyyttä, sillä painoille on hyvin vaikeaa löytää pientä, edullista, helppoa ja esteettistä ratkaisua. Ruostumattomat, myrkyttömät metallirakeet tosin ovat suhteellisen kalliita, mikäli niitä tarvitaan kiloittain, kuten tässä tapauksessa.

Painon määrä painoliivissä on tyypillisesti 10 % lapsen painosta aseteltuna tasaisesti painoliiviin (Olsson & Moulton 2004a, 53.) Eri lähteistä (Vandenberg 2001, 623; DaCosta & McDonough 2005) käy myös ilmi, että lisättynä painona käytetään myös melko yleisesti 5 % lapsen painosta. (Opinnäytetyö Kiskola 2008)

Ideaalipaino olisi jokin kankaanomainen, todella painava tuote, josta voisi suoraan ommella viimeisimmän muodon mukaisen liivin, jota työtökin pitäisivät mielellään. Tästä innostuneena kokeilin kiinnittää kalastuksessa käytettyjä pieniä pallomaisia metallisia painoja verkkoon. Verkon olisi voinut ommella kankaan sisään, ilman että se näkyisi juurikaan. Valitettavasti kuitenkin vastaavien pienien kuulien

(tai miksei laattojenkin) tarve olisi määrällisesti suuri, jotta saavutettaisiin oikea painomäärä. Palloja pitäisi valaa niin paljon, että liivin kustannukset nousisivat liikaa. Kokeilin myös sisustuksessa verhojen painoina käytettyjä pienehköjä (4cm x 0,5cm ja 7cm x 0,8cm) levyjä. Ne olisivat olleet mukavia ja painavia pieniä tankoja, jotka olisivat mahdollistaneet jonkinlaisen liikkuvuuden ja pysyneet piilossa. Valitettavasti kuitenkin mistään ei löytynyt tietoa mitä metalleja ne sisältävät. Painon puolesta epäilen niiden olevan jonkinlaista lyijysekoitetta, joten ne jouduttiin sulkemaan pois.

Lyijy on suuremmissa määrin kallista, myrkyllistä ja vaikeasti päälystettävää, minkä vuoksi pudotin sen vaihtoehtoista jo hyvin varhaisessa vaiheessa, vaikkakin pitkin hampain, sillä lyijyn raskaus olisi mahdollistanut pienemmät painot. Eräät painotuotteet, kuten sylissä pidettävä painokoira on täytetty ilmeisimmin kivi-pohjaisella soralla. Sora on luonnonmateriaali, helppo käsitellä ja edullinen. Halusin löytää kaikissa tuotteissa toimivan materiaalin ja erinäisiä rakeita käyttävät tuotteet tuntuivat liian pullottavilta liiviin ja liian rahiseviltä muihin apuvälineisiin. Rakeet ovat myös epäedullista niille lapsille, jotka ovat hyvinkin ääniherkkiä, sillä niiden 'sorina' voi joillekin lapsille olla epämiellyttävää. Eräässä esimerkissä, jossa painopeittoa käytettiin lasta nukuttaessa, lapsi nukahti hyvin, mutta vanhemman nostaes-paittoa pois, hän heräsi sen sorisevaan ääneen.

Tutkiessani materiaalivaihtoehtoja törmäsin myös uuden teknologian vaihtoehtoon:

Eräs Amerikkalainen yritys käyttää myymissään painoliiveissä painona uuden teknologian materiaalia, jota kutsutaan Dermal DS-300:ksi. Sen erityinen ominaisuus on sen muotoutuvuus lapsen kehon mukaan tämän leikkiessä. Tällöin lapsi voi liikkua vapaasti painoliivi päällään tämän häiritsemättä lasta lainkaan.

(Dudley 2007, Opinnäyte Kiskola 2008, 19)

Tieto tästä Dermal DS 300-materiaalista osoittautui toistaiseksi turhaksi, sillä en etsinnöistäni huolimatta löytänyt tietoa mistä sitä voisi saada. Olin erityisen kiinnostunut sen painavuudesta, sillä tarpeeksi painavista rakeista koostuvaa materiaalia ei tarvitsisi käyttää niin paljon, että taskut alkaisivat pullottaa. Kyseessä saattaa olla myös ko. yhtiön oma innovaatio. Painovaihtoehdot tuntuivat hupenevan nopeasti. Pohdin, olisiko ollut kannattavaa tehdä metallista verhopainojen kaltaisia levyjä, mutta laskeskellessani niiden työmäärää ja kilohintaa (valu/muotoilu ja maalaus suhteessa painojen määrään), totesin nekin mahdottomiksi käyttää, mikäli pyritään tekemään 120-150€ haarukkaan osuvaa liiviä.

Kaikkein vaikeinta koko prosessissani oli oikeanlaisen painon löytyminen, sillä sille asetetut kriteerit olivat todella vaativat.

Lopulta päädyin äänieristyksessä käytettyyn, myrkyttömään kumiseokseen: raskasmattoon. Sen hyviä puolia ovat työstettävyyttä, kestävyys, edullinen metrihinta ja suhteellisen suuri paino. Lisäksi levyäinen paino jakautuu käyttäjän päällä niin, että se antaa kosketuspainetta laakealle alueelle ja tasaisesti (vrt. pussit, joita joutuu lisäämään paljon saadakseen alueen laakeaksi). Koska yhteistyössäni oli päätetty kenellä liiviä käytettäisiin, tein tuotteet yksilöllisillä painoilla. Mietin myös, että yksilöityjä painoja olisi helppo kasvun myötä tilata lisää. Tulevaisuuden mahdollista tuoteperhettä ajatellen, voisi raskasmattoa kierrättää painomateriaalina niin, että ostaessaan isomman liivin, saisi asiakas hyvityksen hinnassa, mikäli hän toimittaisi vanhat painot käytettäväksi osaksi uusien liivien painoa. Näin liivi olisi myös ympäristöystävällisempi. Matossa oli ikävä kumimainen haju. Jotteivat hajuherkät lapset häiriintyisivät sen tuoksusta, painot päälystettiin ensin muovilla ja sitten helposti pyyhittävällä kankaalla. Päälystämisen ansiosta painoja saattoi myös pestä käsin. Ensialkuun maton leikkaaminen tuntui hieman jäykältä, mutta harjoittelun jälkeen löytyivät oikeat menetelmät liu'uttamiseen, jolloin leikkaus sujui joutuisasti ja ilman suurempaa voimankäyttöä.

4.3 Liivien malli ja materiaalit

Liivin pukeminen erityislapselle saattaa olla kyselyni mukaan vaikeaa, minkä vuoksi liiveissä priorisoitiin käyttömukavuuteen ja painoissa mahdollisimman helpoon puettavuuteen, jotta koko liiviä ei aina tarvitsisi ottaa pois ja pukea päälle. Suositeltu yhtäjaksoinen painojen käyttöaika, 20 minuuttia on lyhyt aika ja lapselle jatkuva liivin kanssa säätäminen saattaa johtaa siihen, että se muuttuu epämieluisaksi. Koska tekemäni liivit olivat ns. mittatilauksia, tein niiden painot lapselle sopivaksi 10 % ajattelutavan mukaan (poikkeuksena isommat liivit). Tasaisen painon saavuttamiseksi tein levymäiset, helposti tarranauhalla kiinnittyvät painot eteen, taakse ja olkapäille, jotta pukija/lapsi voisi vaikuttaa painojen määrään. Levyn ideana oli saada paino jakautumaan laajalle alueelle, rinnalla, selässä ja olkapäillä. Halusin, että painon tunne olisi tasaisesti yläkropassa, sillä esimerkiksi aikaisemmin mainittu *Temple Grandinin* halauskone perustui myös painon tasaiseen jakautumiseen (autism-help.org). Tein tietoisesti erilaisen liivin (vrt. painopussi-liivit), sillä halusin tietää voisiko tasainen laatta toimia painontunteen tuojana. Kuitenkin tässä tavassa tehdä paino, joutuu tekemään kompromissin erottuvuuden kanssa, sillä painoilla liivit näyttävät hassuilta apuvälineiltä, tähän seikkaan päätin puuttua myöhemmin.

Epäilen liivien suurien painosuositusten (10 % painosta) syyksi sitä, että toimintaterapioiden kokeiluissa on käytetty lähinnä nuoria henkilöitä. Todisteena uskumukselleni on esimerkiksi Sara Kiskolan opinnäytetyö (Selvitys painoliivin käytöstä lasten toimintaterapiassa), jossa todetaan painoliivin olevan tyyppillisesti 0,5-2 kilon painoinen ja painojen sijoittuvan liiviin tasaisesti. Mikäli lähdetiedon tyyppilliset painot on toteutettu 10 % mukaan, ovat painoliivin käyttäjät silloin olleet alle 20 kiloisia, hyvin pieniä lapsia. Epäilyni jää arvailuksi, sillä eettisen tutkimuksen periaatteet kieltävät antamasta tutkimuksellaan lapsesta mitään tarkempia tietoja.

Kiinnitin erityistä huomiota 10 % suositukseen, sillä osa yhteistöideni lapsista olivat painavampia. Esim. 50 kg pojalla painomateriaalin tarve olisi 5kg ja siten mahdollisesti liiankin painava. Fysiologisen kehityksen kannalta ei alle 15-vuotiaalle suositella voima-harjoittelun aloittamista, sillä se saattaa haitata pituuskasvua (punnittis.net) ja koin, että viiden kilon painot olisivat kasvavalle nuorelle siksikin liian isot. Tämän ja liian pienen painoliivin tutkimuksen vuoksi päädyin siihen tulokseen, että teen painavammille lapsille hieman suositusta pienemmän painon, kuitenkin vähentämättä painoa liikaa. Sovimme yhteistöideni kanssa, että isompien painot jäisivät kolmen ja neljän kilon välille.

Kortesojan, Laitisen ja Minkkisen Opinnäyttetyössä: on painoliivin hankinta ja käyttö-osiossa kirjoitettu seuraavasti:

Painoliivin hankintaa suunniteltaessa pohdittiin, hankittaisiinko liivit valmiina vai valmistettaisiinko ne itse. Painoliivinen saatavuutta ja kustannuksia kartoitettiin sekä näitä tietoja verrattiin liivien valmistamisesta kertyviin kustannuksiin ja työmäärään. Lopulta valmiit painoliivit päätettiin tilata niitä välittävältä urheilutarvikeliikkeeltä.

Painoliivin teossa tulisi siis huomioida, ettei se olisi ”koti-kutoisen” oloinen, sillä sellaisen liivin voi kuka tahansa toteuttaa itse. Liivin tulisi olla mieluinen ja monipuolinen, niin että se tuntuisi hyvältä ja mielekkäältä sijoitukselta. Tässä opinnäyttetyössä oppilaat päätyivät hankkimaan liivin, mikä oli varsinaisesti tarkoitettu voimaharjoitteluun. Heidän hankkimansa painoliivi on yhden koon liivi, säädettävällä vyötäröllä. Huonon istuvuuden vuoksi oppilaat päätyivät kuitenkin ompelemaan tarrasäädöt liivien olkaimiin. Liivin materiaalina oli käytetty oxford cloth-merkkistä keinokuitua ja painopusseina hienolla hiekalla täytettyjä 187 gramman pieniä pusseja. Pienet pussit ovat siitä hyvät, että niillä voi säätää painoa kaikille sopivaksi. (Tässä urheiluliivissä oli painon suhteen säätövara 4,5 kiloon asti.)

Hinnat urheilumalleissa ovat edullisia, ne on luultavasti tuotettu halpatyömaissa, minkä vuoksi tulisi korostaa oman tuotteen suomalaisuutta. Liiveissä tulisi myös painottaa nimenomaan apuväline-tarkoitusta, ettei se joutuisi kilpailemaan urheiluliivien kanssa. Aikuisille urheilukäyttöön tarkoitettuja painotettuja liivejä on markkinoilla paljon ja kilpailu on polkenut niiden hinnat alas. Niiden perimmäinen käyttötarkoitus on kuitenkin aivan eri, eikä näiden liivien ja yksilöllisen painoliivin hintaa voi keskenään vertailla.

Liivien luonnostelua muovailuvahasta

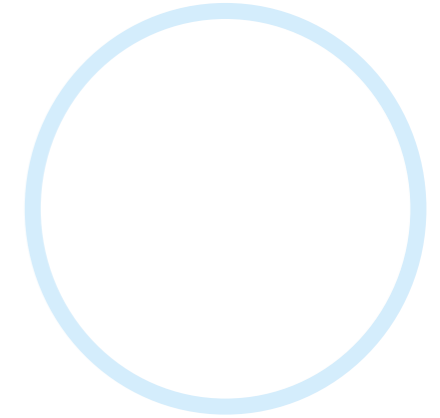
4.4 Liivien valmistusprosessi

Koeryhmässäni oli hyvin erilaisia lapsia ja nuoria. Heidän ikänsä vaihteli viidestä kahdeksaentoista ikävuoteen, joskaan kaikilla ei ollut liiviä käytössä, vaan osa käyttäjistä käytti muita tuotteita. Liivien käyttäjät oli terapeuttien kanssa sovittu jo tapaamisissa ja kirjeenvaihdossa, siten niiden painojen määrä voitiin tehdä käyttäjilleen oikeiksi. Ensimmäisessä valmistus-prosessissa suunnittelin liivien prototyypit, jotka ompelijat toteuttivat. Vaikka liiviprototyyppi vaikuttaa hyvin valmiilta mallilta, haluan sanoa sitä valmiiksi vasta, kun olen saanut tehdä muutokset koekäytön palautteen perusteella. Vain tällä tavalla on mielestäni mahdollista saada hyvä ja pitkäaikainen tuote. Päädyin hyväksymään apuvälinemäisen ulkomuodon liivin prototyyppi-vaiheessa, sillä kaikki yhteistyöni sijoittuivat terapiaan, erityiskouluihin, sairaalaan tai kotiin, jolloin varsinaista erottumisen puolta ei enää ollut. Pääasia oli tehdä liivimalli, joka toimisi ja olisi miellyttävä päällä. Liiviä voisi jalostaa prototyypistä varsinaiseksi tuotteeksi myöhemmin ja siinä vaiheessa vähentää apuvälineen ulkomuodollisia seikkoja.

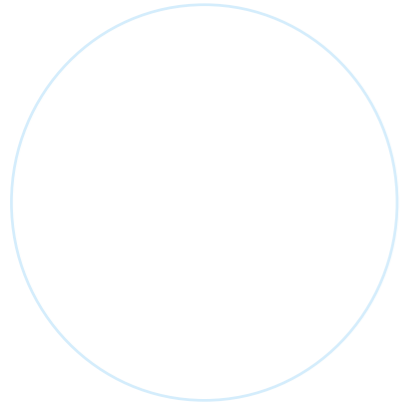
Kyselyiden perusteella tärkeimmäksi seikaksi liiveissä nousi niiden mukavuus. Aloin tutkimaan erilaisia liivejä ja pohdin mitkä seikat lopulta tekivät niistä käyttäjilleen mukavia. Esiin nousi luotiliivi. Se on liivi, jonka tulee sallia toimijansa liikkuvuus, ollen samalla miellyttävä päällä ja tukeva. Liivin rakennetta tutkiessani totesin, että se koostuu kahdesta osasta, jotka ovat kiinni toisissaan tarranauhoilla. Tämä puolestaan mahdollistaa liivin säädeltävyyden laajan skaalan. Liiviä ei kuitenkaan tarvitse pukea niin, että sen kaikki osat aina avaa, vaan olkaimet voi säätää itsellensä sopiviksi, jolloin liivi pujotetaan päälle ja säädetään vain sivun kiristyksen. Tämän tyyppinen säätely-malli sallii myös käyttäjänsä kasvun, pidemmän ajan kuluessa ja on siten oivallinen lapselle. Luotiliivistä innostuneena suunnittelinkin ensimmäisen liivin luonnokset hyvin pitkälti sen säädettävyyttä ajatellen, joskin materiaalit ja muodot muuttuivat lähtökohdasta. Painoiksi leikkasin jokaiselle lapselle heidän painonsa mukaisen määrän painolevyjä.

Painojen tulisi olla tiukkoja ja lisäpainojen muotoisia, jotta painot eivät pääsisi liikkumaan taskuissa (Yack ym. 2001, 203.). Painojen pitää myös olla tukevasti kiinni liivissä ja niiden pitää olla vaivattomat ja nopeat lisätä liiviin. Liivien tarrakiinnityksen innoittamana totesin, että painot toimisivat parhaiten tarrakiinnitteisinä. Painoihin ja liiveihin ommeltiin siis vastakkaiset tarranauhan puolet, jotta ne olisi helppo kiinnittää.

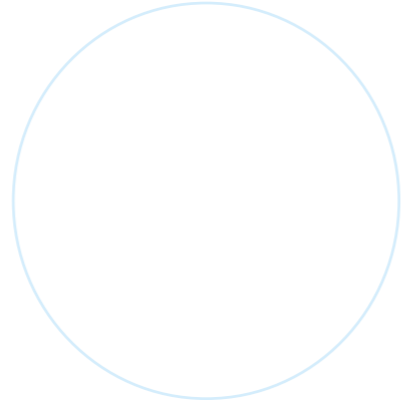
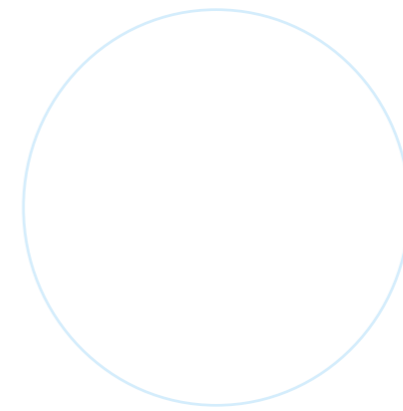
Liivin pohjalle valikoitui valkoinen puuvillasekoiteinen kangas. Nuorille lapsille tehtiin pienemmät liivit, joissa tarranauhat olivat vaaleanlilat. Liivien reunat ommeltiin samanvärisellä kanttinauhalta niin, että liivejä reunustaa ikään kuin lila kehys. Materiaalit tuli ostaa erikoisliikkeistä. Kanttinauhan menekki oli arvioitua suurempi ja lila loppui kesken. Tämän takia yksi liivi reunustettiin turkoosilla (mikä sopii tuntotyynyn teemaan) ja sen tarranauhat jätettiin valkoisiksi, sillä lila tarra teki turkoosista tunkkaisen näköisen. Valkoinen on arka lialle, mutta konepesun kestävä liivi voisi tarvittaessa myös värjätä (tosin tarra pitäisi värinsä). Tarranauhoja on vaikeaa löytää oikean levyisinä, jos haluaa ne jonkun muun värisenä, kuin mustana tai valkoisena. Siksi esiteini-ikäiselle tehtiin (erottuvuuden vähentämiseksi) mustan tarran mukainen, musta liivi. Toinen saman ikäisen liivi päädyttiin myös toteuttamaan mustana. Tarranauhojen rajallinen värivalikoima on harmittava seikka, joka valitettavasti vaikutti tämän kaltaisen liivin olemukseen ratkaisevasti. Valkoisille liiveille tehtiin vaaleanlilat, pyyhittävät painot ja mustille puolestaan mustat. Painot olivat suorakulmion muotoiset, pyöristetyillä reunoilla, jotta ne tarjoaisivat mahdollisimman laajan kosketuspaineen.

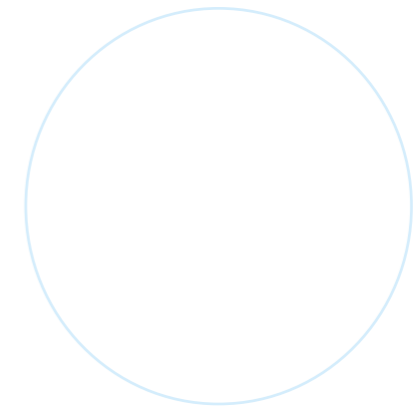
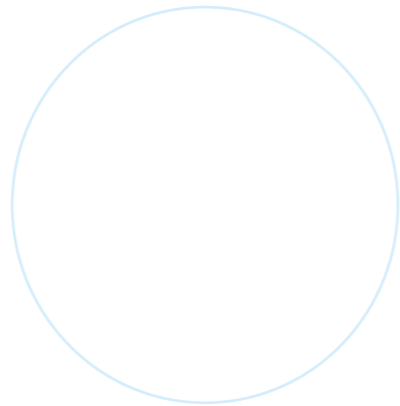
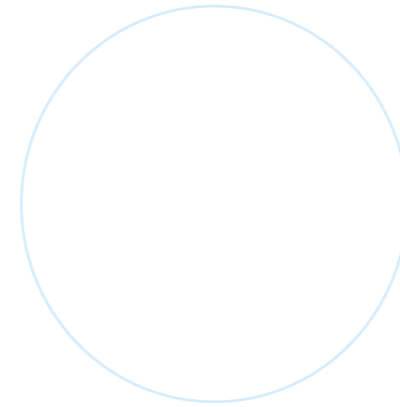
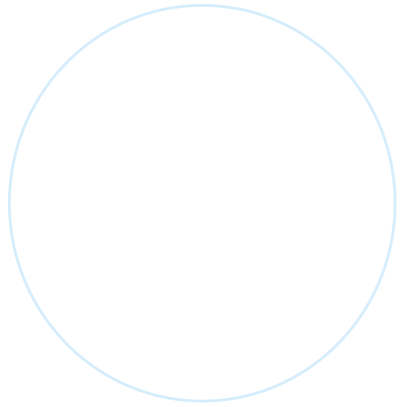
Ompelijat olivat kuitenkin ommelleet kulmista terävät, minkä vuoksi niiden ulkoasu oli aluksi hyvin hiomattoman näköinen ja siten suunnitelmasta poikkeava. Tässä kohtaa minulla oli valitettavan tarkka aikataulu, sillä olin sopinut tuotteiden viennistä ompelijoilta koekäyttöihin. Halusin muokata painot ompelemalla ne itse uudelleen, mutta aikani riitti vain kolmelle liiville. Painojen karkeus tuli valitettavan hyvin ilmi ensimmäisissä prototyypin studiokuvissa, joissa painot tekivät pienestä tytöstä entistä pienemmän näköisen, hänen hukkaessa neliön. Painot, jotka ompelin uudelleen, olivat pienempiä painoja, sillä suurempien lapsien rinnan leveyden laskin olevan tarpeeksi ison painolle. **Houkuttelevuuden lisäämiseksi ja jotta liiviä voisi personoida koristamalla sitä lapselle mieluisammaksi, tein laserilla puisia perhosia ja poliisin virkamerkkiä muistuttavia laattoja. Maalasin laatat vaaleanliloiksi ja tummansinisiksi. Aikaisemmin kyselyssäni oli tullut ilmi, että markkinoilla olisi kysyntää liiveille, jotka soveltuisivat myös "pikkuprinssessoille". Päädyinkin koristeissa perhosen muotoon, sillä se tuntui tarkoitukseen sopivimmalta ratkaisulta esteettisesti ja houkutteluutensa puolesta. Virkamerkki puolestaan sopii poikamaisempiin leikkeihin ja toteutin sen vastapainona "prinsessojen" koristeille. Koristeet tuovat liiviin leikkisyyttä.**

Kankaat

Kanttinauhat

Korjasin myös viimeisenä lähteneen liivin tarranauhan-kohtaa hieman taaemmas, sillä olimme muissa liiveissä huomanneet ettei se tule tarpeeksi taakse.

Musta liivi päädyttiin tekemään, sillä kirkkaita värejä ei haluttu esiteini-ikäisille. Tämän lisäksi tarranauhoja oli tarjolla hyvin suppeassa väriskaalassa, jonka vuoksi jouduin päätyämään mustaan. Kuvan painot ovat kulmikkaat, sillä ompelijoiden ja minun välillä oli tietokatko. Päädyin kuitenkin muuttamaan pienempien painot pienemmiksi, jolloin ompelin myös pussien reunoista pyöreät. Aikani ei valitettavasti riittänyt isojen painojen muokkaamiseen, sillä tapaamiset oli sovittu niin lähelle liivien saapumista ompelijoilta.

Painot olivat suorakulmion muotoiset, pyöristetyillä reunoilla, jotta ne tarjoaisivat mahdollisimman laajan kosketuspaineen. Ompelijat olivat kuitenkin ommelleet kulmista terävät, minkä vuoksi niiden ulkoasu oli aluksi hyvin hiomattoman näköinen ja siten suunnitelmasta poikkeava. Tässä kohtaa minulla oli valitettavan tarkka aikataulu, sillä olin sopinut tuotteiden viennistä ompelijoilta koekäyttöihin. Halusin muokata painot ompelemalla ne itse uudelleen, mutta aikani riitti vain kolmelle liiville. Painojen karheus tuli valitettavan hyvin ilmi ensimmäisissä prototyypin studiokuvissa, joissa painot tekivät pienestä työstä entistä pienemmän näköisen, hänen hukkuessa neliön taa. Painot, jotka ompelin uudelleen, olivat pienempien painoja, sillä suurempien rinnan leveyden laskin olevan tarpeeksi ison painolle.

5 Tuntotyyny

5.1 Mikä on tuntotyyny?

Tuntotyyny on työni nimi, joka lopulta päätyi myös valmiille tuotteelle. Se on rakenteeltaan ikään kuin tyyny, jota voi tunnustella, mutta samalla sen sisällä on painomattoa. Painotyynyjä on ollut markkinoilla jo aikaisemmin. Ne ovat sensorisen integraation teoriaan perustuvia sylipainoja, joiden tehtävänä on auttaa hermostoa aistien jäsentelyssä ja siten parantaa keskittymistä, varsinkin pöytäson tehtävissä. Halusin kuitenkin tehdä sylipainon, joka ei olisi ominaisuuksiltaan pelkkä paino. Sen vuoksi päädyin tekemään tule-korujen tekniikalla tuntopalleroita kankaan sisäpuolelle, niin että käyttäjälle jää kankaan peittämät nystyrät tunnusteltavaksi. Pallerokangas on ommeltu umpioksi päälliskankaaseen, niin että liimaosioon ei pääse käsiksi. Tämä ompelutekniikka mahdollistaa tyynynpäälisen pesun, ilman, että liima lähtisi irti (pesupussissa päälisen voi pestä 30 asteen lämmöllä ja venyttää sitten tyynyn päälle). Tyynyn nystyrät saavat aikaan myös miellyttävän tunteen, joka tulee, kun sormia kuljettaa tyynyn päällä. Palleroiden tehtävänä on tuoda tyynyyn kosketus-ominaisuus, mikä auttaa pienimuotoisessa aistien stimuloinnissa ja siten rauhoittaa keskittymään. Toivon, että tunto-ominaisuus olisi stimmailevalle lapselle hyvä tapa fokusoida keskittyminen tehtävään.

Yhdestä tapaamisesta ilmeni, että tyynyä voisi käyttää sylipainon lisäksi myös lattialla. Sillä pelkän tunto-ominaisuutensa puolesta sen päällä on lattialla leikkiessä mukavaa stimuloida jalanpohjia. Muotonsa ja tasaisuutensa puolesta tyyny sopii myös istuintyynyksi, jos lapsi hakee tuntumaa istuma-asennostaan.

Stimmailu eli sensorismi on toistavaa rutiininomaista käyttäytymistä tai liikehdintää. Stimmailun syynä voivat olla aistitoimintojen poikkeavuudet joiden aiheuttamaa aistikuormitusta ja sen aiheuttamaa stressiä kirjon henkilö pyrkii stimmaamalla hallitsemaan. Stimmailu lievittää elimistön stressiä, koska saman liikkeen jatkuva toistaminen saa aivot erittämään endorfiineja eli hyvää oloa tuottavia hormoneja. Stimmailua voidaan pitää eräänlaisena rentoutumiskeinona ja positiivisena pakenemisenä aistien ylikuormittumiselta. Sensorismi palauttaa ylivirittyneen hermoston takaisin normaalitilaan. Stimmailu on erittäin yleistä esim. Kannerin autisteilla.

Iso osa neurotyypillisistäkin ihmisistä harrastaa stimmailua, kuten hiusten pyörittelyä, kynsien pureskelua tai jalalta toiselle keinumista. Suhtautuminen stimmailuun puuttumiseen vaihtelee. Yleinen konsensus autismitantuntijoiden välillä kehottaa olemaan puuttumatta stimmailuun, ellei siitä ole muille ihmisille tai henkilölle itsellensä selkeää haittaa. Monesti juuri ihmisten riittämätön tietämys on syynä stimmailusta häiriintymiselle.

Esimerkkejä stimmailusta:

Näköaisti: jatkuva silmien räpyttely, valojen tuijottaminen, esineiden järjestäminen riviin, sormien tuijottaminen

Kuuloaisti: sormien napsauttelu, sormien heiluttelu, hymiseminen, ähkeminen

Hajuaisti: esineiden tai ihmisten haistelu

Makuaisti: esineiden nuoleminen, esineiden laittaminen suuhun

Tuntoaisti: raaputus, esineiden tunnustelu, kynsien pureminen, hiusten näpertely, varpailla kävely

Liikeaisti: keinuminen, pyöriminen, hyppiminen, ylävartalon heijaaminen, käsien räpyttely”

(autismisaatio.fi)

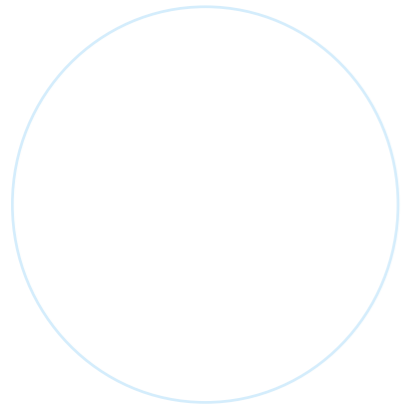
5.2 Tyynyn malli ja materiaalit

Päädyn tekemään munuaisen muotoisen tyynyn, sillä ajatelimme toimintaterapeuttien kanssa sen tuovan kosketuspainetta lonkan tuntumaan. Toimintaterapeuttien kanssa keskusteltuani kävi ilmi, että lonkalle ulottuvan kosketuksen pitäisi proprioseptiikan kannalta auttaa tehokkaimmin aistien tasaamisessa. Malli tehtiin pienille lapsille ja sen halkaisijaa on ajateltu suhteessa pienikokoisen ihmisen lantion leveyteen ja siksi se onkin halkaisijaltaan melko pieni. Painona tyynyssä käytettiin samaa ainetta, kuin painoliiveissäkin, eli päällystettyä raskasmattoa. Tyynyssä mattoa on useampi kerros, minkä vuoksi materiaalia oli helppo käyttää zerowaste-periaatteella, jolloin ylimääräinen painosilppu kiinnitettiin uloimpien kerrosten väliin mahdollisimman tasaisesti. Koko tyynyn alueelle ulottuva painomatto antaa tasaisen painontunteen käyttäjälleen.

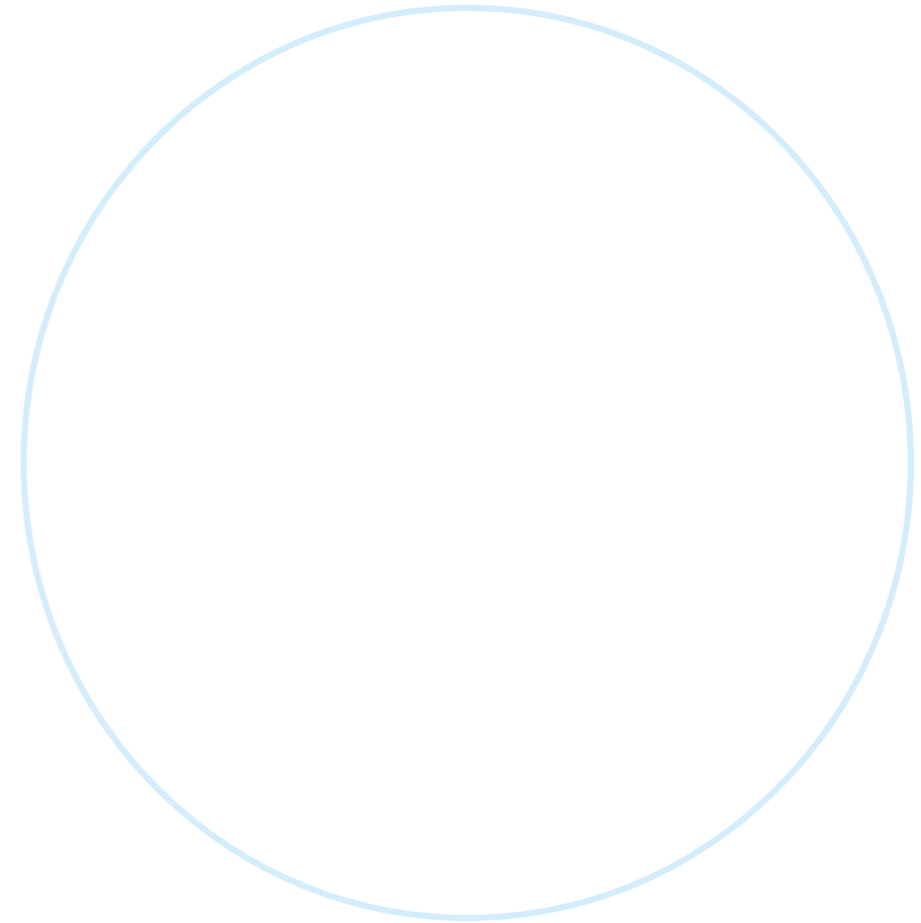
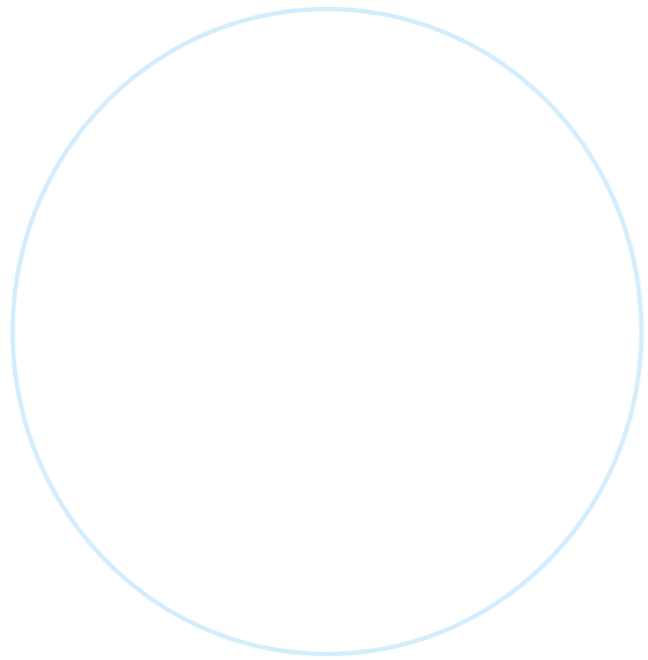
Tyynyn sisäkangas on pehmeää keinokuitu-trikoota ja niiden sisällä oleva pehmuste paksua Dacron-vanua. Vetoketjujen vedin on mukava, käteen pyöreän päänsä vuoksi ja se "rullaa" hyvin (vetoketjujen liukuvuudessa on eroja). Ulkoinen kangas on turkoosihtavan sinistä puuvillasekoitetta. Materiaalina se tuntuu napakalta, mutta pehmenee käytön myötä.

Tyynyn raikas värimaailma on inspiroitunut kauniin sävyisistä pallomeren palloista, jotka hankin ilostuttamaan projektiani ja rekvisiitaksi kuviin. Niiden värit ovat hyvässä harmoniassa keskenään ja raikkaan ilonsa vuoksi samat värit sopivat hyvin käytettäväksi apuvälineissä. Tämän lisäksi ne soveltuvat unisex-tuotteisiin. Innostuin myös pastellinsävyistä, niiden rauhoittavuuden vuoksi. Laventelinsininen ja vaaleanlila valikoituivat jo alun luonnosteluissa mukaan värimaailmaan.

Tyynyn materiaalit

5.3 Tyynyn valmistusprosessi

Tein ompelijoille tyynyn kaavan mallisen painon, joka päällystettiin muovilla, tuoksun eristämisen vuoksi. Leikkasin kaavan muotoisen trikoopalan ommeltavaksi tyynypussin sisään. Trikoopalaan lisättiin tuntoefekti jo melko harjaantuneella liimaus-tekniikalla, jota käytin myös tule-korusarjassa. Liima tuntui lähtökohtaisesti kiinnittyvän hyvin hieman pörröiseen kankaaseen. Se ommeltiin tyynynpäälisen nurjan puolen saumaan kiinni, siten että nystyrät jäivät kahden kankaan muodostamaan umpioon. Tämä ompelumalli mahdollistaa tuotteen pesun ilman, että pallerot rapisevat irti. Yritäessäni nykiä liimanystyröitä totesin, että pallojen irtoaminen on hyvin epätodennäköistä, sillä ne olivat liimautuneet tiiviisti kankaaseen.

Tyynyn prototyypin kaava on symmetrinen munuaismainen muoto. Se on neljän senttimetrin paksuinen, 35cm levyinen ja 25cm syvyinen. Tyynyllä on vetoketjullinen päällinen, jonka voi irrottaa pestäväksi (pesupussissa). Ompelijat ompelivat painon ympärille vanu-päällysteen, joka ommeltiin omaan pussiinsa. Painonsa vuoksi ei sisätyynyä voi konepestä (painavia tuotteita ei muutenkaan suositella pesukoneisiin laitettaviksi). Sisätyynyn voi kuitenkin pestä käsin.

Yhteistyöstä ompelijoiden kanssa opin, ettei saisi jättää mitään kertoman / olettamisen varaan, sillä joskus jotain voi unohtua (varsinkin kun kyseinen firma tuottaa palveluitaan useille erilaisille yrityksille). Tässä tapauksessa oli jäänyt tarkemmat ohjeet sisätyynyn ompelusta antamatta. Tämän vuoksi sisätyynyn päällinen oli jäänyt ompelematta, sillä he olivat ajatelleet ulkoisen tyynyn riittävän päälisenä. Tyyny oli ommeltu vanusta ulkoiseen tyynyliinaan kiinni, jotta ne pysyisivät paikallaan. Huomattuani virheen he ratkoivat tyynyä ja päälistä yhdistävän sauman ja ompelivat sisätyynyille omat, suljetut pääliset.

Viimeistelyvaiheessa tyyny höyrysillettiin, jotta tuntopallerot tulisivat paremmin esiin. Laseroidun akryyllisen logon ompelin käsin tyynyliinan sivuun, vetoketjun läheisyyteen.

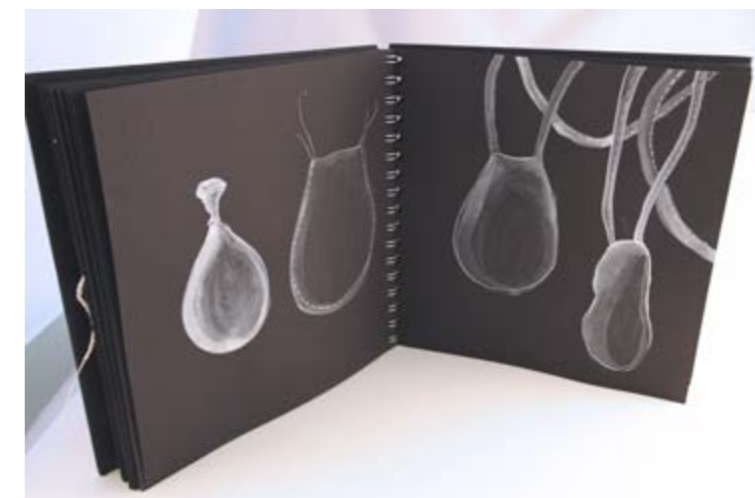
6.1 Koru ja apuväline

Koruapuvälineenä käytetystä purukorusta inspiroituneena soitin silikonivaluihin erikoistuneeseen firmaan, joka valoi silikonia asiakkaan 3D malleista. Puhelussa firman edustaja kertoi, etteivät muotit, joihin elintarvikekelpoinen silikoni valetaan, ole elintarvike-testattuja. Tämän vuoksi ei ole varmuutta siitä, päästävätkö ne varsinaiseen kappaleeseen haitallisia aineita. Intoni purukoruista laantui nopeasti tiedon myötä. Testatessani ja keskustellessani terapeuttien kanssa lapsen puruvoimasta, tulin siihen tulokseen, että korusta ei saisi lähteä osia, eikä se saisi olla hampaille haitallinen. Muovia tai silikonia en halunnut käyttää, sillä ajatus imeskeltävästä muovista oli alkanut tuntumaan vastenmieliseltä. Opinnäytteen ohella pitämässä aistipäiväkirjassa totesin, että on mieluisampaa imeskellä jotain orgaanista, kuten hedelmän isoa siementä. Esimerkiksi lychee-hedelmän siemenillä on erinomainen suutuntuma, mutta se perustuu vain tuoreen hedelmän siemeneen, jossa on vielä kosteutta. Hedelmän siemen, jota voisi imeskellä, olisi myös liian pieni ja aiheuttaisi siten tukehtumisvaaran. Keskustellessani yhden yhteistyöni terapeutin kanssa kävi ilmi, että lapsen tullessa terapiaan, hän kaipaa usein tekemistä suulle. Terapeutti kertoi antavansa tapaamisen alussa lapselle jotain, mitä laittaa suuhun, esimerkiksi näkkileivän, tai pillimehun. Tämän jälkeen suun tunnon stimuloimisen tarve ei enää ole niin voimakas, vaan pikemminkin stimulaation etsiminen siirtyy käsiin ja sormiin, siis haptiselle puolelle.

Tavallaan tieto ilahdutti, sillä haptisuus on itselleni läheisempi ja lähestyttävämpi aihe, kuin suun tuntoaisteja stimuloiva kappale. Päätin siis tehdä isohkon korumaisen esineen, jonka ensisijainen tarkoitus oli kädessä pitäminen ja puristeleminen. Koeryhmääni tutustutua selvisi myös, ettei kaikilla lapsilla ole taipumusta etsiä suulle tekemistä. Suunnittelu ohjautui jatkuvasti lähemmäs tule-korujeni lähtökohtaa ja lähestymistä pehmolelun kautta.

6 Keskittymiskoru

6.2 Korujen valmistus

Päädyinkin tekemään ensimmäiseen kokeiluun kolmen tyyppisiä prototyyppisiä apuväline-koruista. Kaksi ensimmäistä olivat hyvin samantyyppisiä: pallon muotoisia, halkaisijaltaan noin seitsemän senttimetriä, vanutäytteellä. Palloissa käytettiin erivärisiä trikoo-päälisiä: turkoosia, vaaleanpunaista ja limen keltaista. Ne oli täytetty vanulla ja niistä roikkui synteettistä (mutta melko pehmeää) kengännauhamaista materiaalia oleva narulenkki. Kankaan ompelin saumurilla ja suljin sen käsin ommellen. Pallo-osuus on (lapsesta riippuen) pienen nyrkin kokoinen, jolloin koko on juuri sopivasti liian iso, niin ettei lapselle olisi helppoa laittaa sitä suuhun. Korujen päältä lähti naru, joka muodosti lenkin. Tein lenkkejä kahdella pituudella, toiset olivat pidempiä ja niitä ajattelin ensisijaisesti kaulaan. Lenkki oli tarkoitettu sidottavaksi vaikka käden ympärille, kiinnitettäväksi reppuun tai pujotettavaksi kaulaan. Pallot erotti pintakäsittely. Toisessa se oli tehty tulekorujen tapaan kankaan päälle kuumaliima-pisaralla, kun taas toisessa oli jätetty pintakäsittely kokonaan pois. Vähäisen informaation löytymisen vuoksi voisi päätellä, että kuumaliimaa ei ole myrkyllistä. Kuitenkin tämä on oma arvioni, mikä johtuu tiedon puuttumisesta ja siitä, että liimojen paketeissa ei kerrota sisällön toksisuudesta. Uskon tämän kuitenkin liittyvän liiman käyttötarkoitukseen, sillä sitä ei ole tarkoitettu suuhun laitettavaksi. Varoitukset, jotka löysin liittyvät tuotteen käyttöön, sillä liimapistooli kuumenee polttavan kuumaksi ja siten lämmittää puikon sulaksi. Sulavasta puikosta vapautuu hengitysteitä ärsyttävää (ja mahdollisesti haitallista) höyryä. Sen kanssa toimiessa suositellaan käytettäväksi silmä-, hengitys- ja käsisuojaimia. Suojaimia tarvitaan tuotteen ollessa vielä kuumaa. Jähmettyneen liiman haitallisuudesta ei ollut mainintaa. Lisäksi löysin viittauksen, jossa lukee, ettei tuote ole kemikaalilainsäädännön mukaan merkintävelvollisuuden piiriin kuuluva kemikaali (www.kta.fi).

Pintakäsittelemättömät (eli liimattomat) pallot menivät niille lapsille, joilla oli taipumus kokeilla tavaroiden suutuntumaa. Kankaiset korut saa pestä pesupussin sisällä koneessa 30 asteessa ja kuivata kuivausrummussa. Näin ne ovat hygieenisempiä käytössä. Korut ovat tarkoitettu apuvälineiksi. Niiden käyttö perustuu tuntoaistimukseen, jonka niitä puristava käsi saa aikaan. Ne toimivat keskittymisvälineinä, tai rauhoittavina elementteinä, joita on mukava koskettaa. Ne eivät ole leluja, vaikka saattavatkin olemukseltaan muistuttaa sellaisia.

Pehmoleumaisia korupalloja lähti kokeiluun yhteensä 16. Niille, joilla oli tapana laittaa suuhun tavaroita, korut tehtiin ilman liimaa. Liimatessani tunto-nystyröitä pyrin lämmittämään kuumaliiman hyvin kuumaksi, jolloin se tarttuu paremmin kiinni. Lisäksi ”nukkasin” pintakäsiteltäviä koruja ennen liimausta, jolloin liima ottaa myös paremmin kiinni. Haluaisin keksiä vaihtoehdon kuumaliiman käytölle, mutta toistaiseksi se osoittautui parhaaksi vaihtoehdoksi.

Ensimmäisessä korukokeilussa lasten kanssa tehtiin yksi erilainen versio, kotiyhteistyön pojan tilauksesta. Nähdessään pikkuveljelleen tulleen tuntonystyrä-korun poika toivoi tulevan korun olevan ”sellainen mitä voisi muovaillla”. Hän toivoi korun väriksi vaaleanpunaista ja totesi sen olevan hänen lempiväriinsä. Luonnosteltuani koruja totesin, että haluan pitäytyä yksinkertaisessa muotokielessä ja siksi pidinkin linjat mahdollisimman ”simppeleinä”, aikaisempien korujen tapaan. Päädyin siis tekemään vaaleanpunaisen tuntokorun, joka oli muodoltaan ”liittana” ympyrä. Muovailtavuuden saamiseksi täytin ilmapallon muovailuvahalla, kaavoitin sen ja ompelin päälle yhtenevän muotoisen pussin. Nauha lähtee muovailtavissa koruissa molemmilta sivuilta. Tähän ratkaisuun päädyin korujen painon vuoksi, sillä tällä ratkaisulla se roikkuu tukevasti, eikä juurikaan pyöri.

Muovailuvahakorusta tuli hyvin meditatiivinen elementti, jota on miellyttävää koskea ja muotoilla, sormien hakiessa helpotusta keskittymiseen.

Korun roikkuessa kaulalla, se lämpenee kehon lämmöstä, muuttuen muovailtavammaksi. Ollessaan esimerkiksi pöydällä huoneenlämmössä vaha jähmettyy kovemmaksi. Mielestäni lämpövaihtelun aiheuttama ero tuo koruun mielenkiintoisen efektin. Jähmettynyt koru tuntuu sormille ikään kuin haasteelta, jolloin ne haluavat muotoilla sen jälleen elastiseksi. Näin ollen koru tuntuu melko ”koukuttavalta”, eikä sitä raaski päästää käsistään. Mallintaan koru on medaljonkimaisempi, kuin pallokoru. Muodoltaan se on hyvin pelkistetty. Yksinkertaisuudellaan uskon sen olevan lähestyttävämpi useammalle. Korut ovat edellisistä koruista poiketen murretumman sävyisiä ja niihin valikoituneet kankaat ovat ommeltu erivärisistä langoista.

Tiheänä kudoksena lankojen erilaiset värit näyttävät aikaisempia koruja herkemmltä ja siten lähestyttävimmiltä. Värimalleja on kaksi: vihreä ja vaaleanpunainen. Vihreän korun lankojen värit ovat lemmikinsininen ja sitruunankeltainen, yhdessä niistä muodostuu kaunis elävä pinta. Vihreässä korussa on lemmikinsininen pellavainen naru.

Toinen koru puolestaan koostuu lähes neonpinkistä-, kirkkaan oranssista- ja valkoisesta langasta. Sen pinnan vaihtelut muodostavat kuvioinnin, joka perustuu kolmiulotteisuuteen. Vaaleanpunaiselle korulle ei löytynyt juuri oikeanlaista nauhaa. Jouduin valitsemaan vaihtoehdoista parhaan: pinkihtävän lohenpunaisen kanttinauhan, jonka ompelin kaksin kerroin saadakseni sen yhtenevän levyiseksi sinisen kanssa. Nauhojen intensiivisemmät sävyt herkkien kankaiden kanssa muodostavat mielenkiintoisen kokonaisuuden.

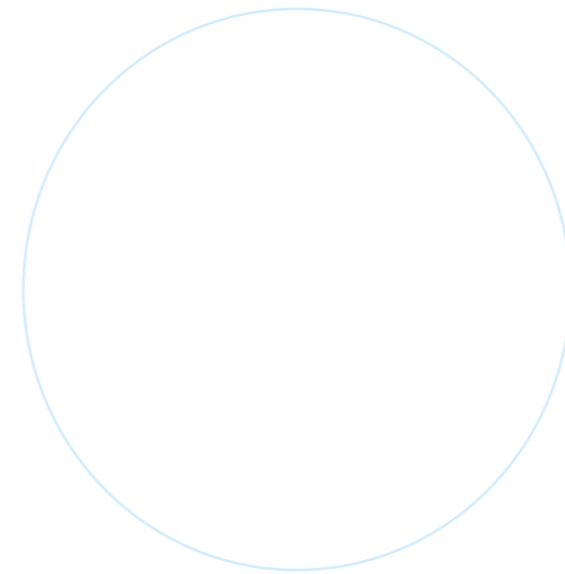
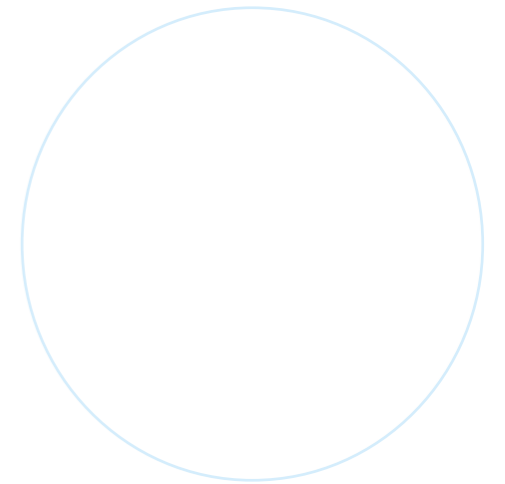
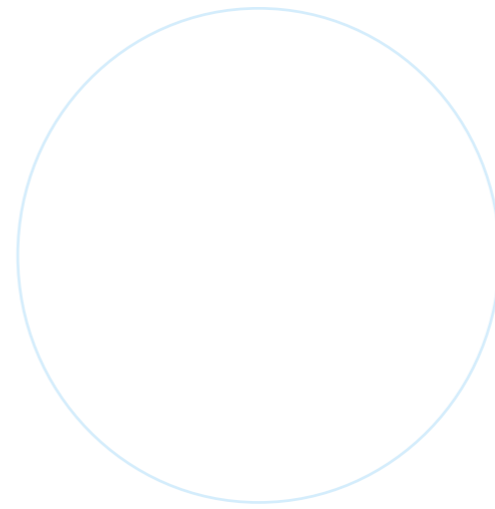
Muovailukorua tehdessäni kiinnostuin sen kohderyhmän laajentamisesta. Olin aikaisemmin lukenut useita artikkeleita ikääntyvistä ja siitä miten vanhainkodeissa pehmolelut ovat olleet miellyttäviä ja suosittuja siliteltäviä.

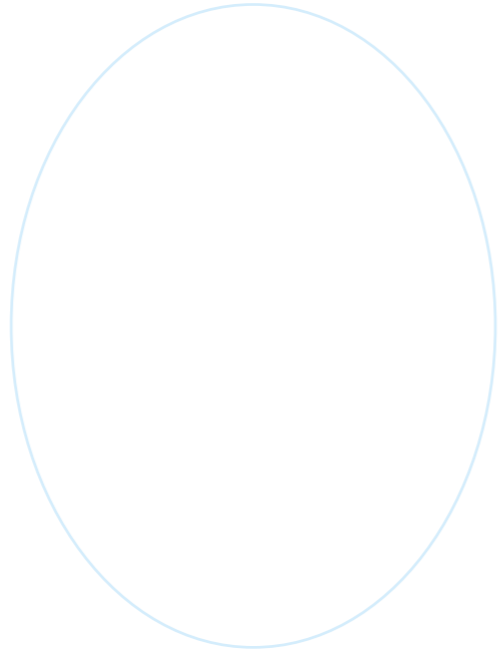
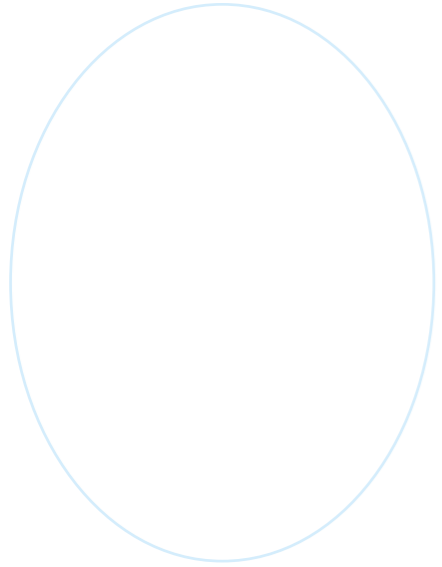
”Puhu ihmiselle, älä syntymäajalle” – lause sisältää oletuksen siitä, että ikä on menettänyt merkityksensä ihmisen toimintaa ohjaavana tekijänä” (Puohiniemi 2002) Henkilökohtaiset ikätuntemukset eli subjektiivinen ikä on muodostunut tärkeäksi tutkimusaiheeksi. Sitä on lähestytty niin työssä jaksamisen kuin ikääntyville suunnattujen tuotteiden markkinoinninkin kautta. Työssä jaksamisen kannalta subjektiivinen ikä on osoittautunut kiinnostavaksi indikaattoriksi. Työikäisten tutkimuksissa on todettu, että mitä nuoremaksi ihmiset itsensä tuntevat suhteessa kalenteri-ikänsä, sitä vähemmän heillä todennäköisesti on työhön liittyvää stressiä ja työpaineita. Vastaavasti koetut työpaineet ja stressi aikaansaavat sen, että subjektiivinen ikä ylittää oman kalenteri-ikänsä. (Puohiniemi 2002).

Ajattelin, että mikäli tuote voisi tehdä hyvää kahdella kentällä, lapsien ja ikääntyvien keskuudessa, niin on velvollisuuteni tarjota sitä molemmille. Kokeilun laajentuminen myös vanhemmalle sukupolvelle sopii alun ajatukseni siitä, miten lapselle tehdessään saattaa löytää

käyttäjän myös vanhemman sisäisestä lapsesta. Lisäksi uskon, että vanhempana muovailminen auttaa ylläpitämään pidempään sormien näppäryyttä ja vähentää kankeutta, puhumattakaan meditatiivisen toiminnan rauhoittavuudesta. Otinkin yhteyttä vanhainkotiin ja tarjosin heille kokeiluun muovailu-korujani. Vanhemmille päädyin tekemään versiot, joissa kangas on jämäkempää puuvillasekoitetta. Uskon herkkien kankaan ja sen kudoksen miellyttävän ikääntyviä, jotka ovat tottuneet esim. käsityönä kudottuihin kankaisiin, joissa kankaiden lankojen suunnat näkyvät hyvin (esim. vanha pella-va-pyyhe). Pojan, jonka korusta idea lähti ja ikääntyvien korun muotokielellä ei ollut eroa, ainoastaan lapsille tarkoitettujen kaulanauhan pituus oli lyhempi. Tein muovailtavia palloja kolmessa koossa, käyttäen samaa muotoa. Tämän tarkoituksena oli löytää käyttäjälleen mieluinen koko.

7.1 Tuotteet käytössä

Kokeilujaksosta tehtiin vain muutaman viikon pituinen. Osittain rajallisesti käytettävissä olevan ajan vuoksi ja osittain, jotta päiväkirjan merkinnät keskittyisivät lähinnä muotoilullisiin asioihin ja ensireaktioihin. Sovimme, että terapeutti / vastuhenkilö kirjoittaisi päiväkirjaa, jonka perusteella voisin analysoida tuotteen toimivuutta ja siten tehdä prototyyppi-mallista parannellun version. Lyhyessä kokeilussa oli toisaalta se hyvä puoli, että sen kautta sain nopeasti tietää minkälaiset asiat pitäisi korjata tai muuttaa suunnittelussa mahdollisuuksien mukaan heti. Mielestäni tässä vaiheessa ilmenevät puutteet tulivatkin nopeasti esiin.

Vaikka olin täysin tietoisesti valmistanut kokeiluun luovuttavat liivit prototyypeiksi, huomasin palautteiden kohdalla, etten ollut painottanut asiaa tarpeeksi. Selvisi, että olin ajatellut sen ikään kuin itsestäänselvytenä alleviivattuani asiaa nimeämällä projektin koekäytöksi ja ilmoittanut päiväkirjojen merkintöjen olevan muutosten tekoa varten. Koekäyttö tehtiin siitä syystä, että ilmeni mitkä ratkaisut toimivat ja mitä pitäisi tehdä toisin. Esiin tulleiden seikkojen pohjalta voitaisiin suunnitella seuraava versio liivistä ja siten jatkaa tuotekehittelyä. Koejakso keskittyi siis prototyyppiin ensireaktioihin, muotoiluun ja käytettävyyteen liittyviin seikkoihin. Kaikkien reaktioiden vuoksi tuotetta ei välttämättä muutettu, sillä joskus toisen plussa on toisen miinus.

Koekäytön päiväkirjoja oli täytetty muutaman sivun verran. Syynä melko suppeaan palautteeseen uskon suurimpana syynä olleen lyhyt koejakso. Muutama palautteista vaikutti tosin siltä, että ne oli kirjoitettu kiireessä viimeisenä päivänä ennen koejakson loppumista ja päiväkirjan palauttamista. Osa palautteen antajista oli täyttänyt viikkoa pyytämälläni tavalla, eli merkinnyt käyttöajan, syyn käytölle (tehtävä mitä tehtiin) ja lapsen reaktion. Syynä tähän tosin saattaa olla erilaiset toimintamallit, toimenkuvat (vrt. opettaja, henkilökohtainen avustaja, toimintaterapeutti) ja vihon väliin laittamani ohjenuora-lappu, jossa luki:

Tähän vihkoon tulisi merkitä huomioita ja kokemuksia, joita tulee vastaan apuvälineiden käyttötilanteissa. Apuvälineitä tulisi arvioida erikseen ja seuraavia seikkoja olisi hyvä jos käsittelisit:

Ensireaktiot, käyttömukavuus, Puettavuus/toimivuus, tuotteen ulkonäkö, onko lapselle lähestyttävä, entäpä mieluinen. Lisähuomiot ovat tärkeitä ja liikaa ei voi kirjoittaa.

Mahdollisesti hektinen tilanne, jossa osaa yhteistyöni jäsenistä opastin, vaikutti tiedon kulkuun. Tämä näkyi muutaman vihon täyttötavassa, joka saattoi olla lähinnä yhden sivun mittainen listaus tuotteiden ongelmista. Olisin toivonut rakentavampaa kritiikkiä. Nämä henkilöt, jotka olivat täyttäneet viikkoa huolellisemmin, esittivät samoja asioita palautteessaan, mutta heidän vihoistaan oli helpompi löytää yhtäläisyyksiä toisiin tuotteita kokeileisiin käyttäjiin. Tällainen kritiikki mahdollistaa huomattavasti paremmin tuotteiden todellisten ongelmakohtien löytymisen ja niihin puuttumisen jatkokehityksessä. Päiväkirjojen sisältöä käsitellessäni pohdin myös, olisivatko liivit voineet olla palautteen kirjoittajien silmissä niin "valmiiden tuotteiden" näköisiä, että niiden oli ymmärretty olevan jo lopullisia versioita. Ajatukseen johti esimerkiksi se, että vain kahdessa vihossa kirjoittajat olivat selvästi kiinnittäneet huomionsa liivin prototyyppi-asteeseen.

7 Koekäyttö

7.1.1 Toimintaterapia

Toimintaterapiassa painoliivin käyttöajan näyttää määrittävän lähinnä terapeuttien luottamus omiin ja muiden kokemuksiin. Tutkimusta painoliivin käytöstä tarvittaisiinkin lisää suuremmilla joukoilla standardoidun protokollan mukaan. Olemassa ei ole myöskään laajalti hyväksyttyä toimintatapaa siitä, kuinka kauan painoliivin tulisi olla lapsen yllä ja kuinka paljon siinä tulisi olla painoa. (Morrison 2007) Painoliivien käytöajan kohdalla yksi ongelma onkin se, että käytännössä painoliiviä voidaan käyttää sen mukaan, miten lapsi reagoi painoliivin pitämiseen. Tämän vuoksi on erityisen vaikeaa esittää ja julkaista käyttöajasta mitään *yhtä totuutta*. (Hall 2007.)

Toimintaterapian käyttökokemukset painoliivistä:

Valitsin tarranauhat painojen kiinnitystavaksi vaivatomuutensa vuoksi ja siksi, että lapsen itsemääräämisoikeutta ei painoliiviä käytettäessä loukattaisi. Lapsi voisi halutessaan ottaa painon sekä liivin pois itse. Henkilökohtaiset avustajat raportoivat tilanteista, joissa liiviä käyttäneet vaikeammin vammaiset lapset sanoivat, että liivin painot on liian helppo repiä irti ja siksi ne eivät pysyneet päällä. Eräs kommentoija kirjoitti näin:

Painoliivi ei ole käytännöllinen. Painot ovat kovia eikä lainkaan taipuisia. Epämukava päällä. Oppilas repii liivin pois max. 5 minuutin jälkeen. Tarran vuoksi helpo riisua itse.

Muilta yhteistyökumppaneilta saamani palautteen mukaan liivi koettiin mukavaksi ja vasta painojen lisäämisen kerrottiin tehneen siitä kömpelön ja epämukavan. Liivin pukemisen vaikeudesta mainittiin pariin otteeseen, mutta uskon, että siinä kyse on pikemminkin antamistani puutteellisista ohjeista, kuin varsinaisesta ongelmasta. Liiviä ei tarvitse laittaa käyttäjän mukaisiin asetuksiin joka kerta uudelleen (niin kuin osa vastuuhenkilöistä oli käsittänyt), vaan samalla henkilöllä pidettäessä sen voi säätää ensimmäisellä käyttökerralla olkapäiltä oikein ja siten vain jatkossa pujottaa päälle, kiristäen tämän jälkeen liivi kyljistä.

Isommille lapsille liivi tuntui sopivan painojensa puolesta paremmin. Näissä tapauksissa liiveistä tosin tuli suuremman painon tarpeen, ja siten paksumpien levyjensä vuoksi hyvin kömpelö. Yksi palautteen kirjoittaja kuitenkin kertoi erään nuoren tytön käyttäneen liiviä pöytätason tehtävissä täysin ongelmitta. Pienemmät käyttäjät kokivat lähes poikkeuksetta painot liian isoiksi ja epämukaviksi. He reagoivat jo painojen laittoon voimakkaasti ja valtaosa kieltäytyikin niiden lisäämisestä liiviin. Muissa tapauksissa he antoivat niiden olla päällä vain lyhyen aikaa. Olkapäiden painojen tulisi olla taipuisimmat ja mahdollisesti painavimmat. Arvelen, että pienen lapsen rinnan ympäritys ei ole liivin painon

levyteen nähden oikeassa suhteessa. Pohdin myös, oliko tuo 10 % paino liikaa pienelle lapselle, sillä he kommentoivat liivin pitämistä sanomalla esim.: ”Liian painava ja epämukava, mutta lemppariväri.” Tällöin pelkkä liivi sai jäädä päälle, mutta painot eivät. Itse liivistä mainittiin useassa muussakin yhteydessä pienten lasten kokevan sen miellyttävänä päällä. Pidän lasten palautteen suorasukaisuudesta, sillä se tuntui oikealta ja vilpittömältä. Ehkä parhaiten liiviä kuvasikin lapsi, joka sanoi sen olevan ”hieno, mutta ärsyttävä.”

Osa palautteen kirjoittaneista kyseenalaisti myös liivin lyhyen mallin. Usealle terapeuteille olin kertonut kokeilevani lyhyttä mallia, sillä mietin, että kosketuspaineen ei tarvitsisi osua vahvasti sisäelinten alueelle, painaen tätä. Joskus vakavammin vammaiset lapset ovat keskivartalolihavia ja myös tämän vuoksi ajatelin suunnittelu vaiheessa liivin lyhyden etuna. Tuntui, että etäyhteistyön palautteessa oli paljon asioita, joita ei muissa tullut ilmi. Uskon sen johtuneen pelkästään yhteistyön muodosta, sillä sähköpostit eivät yksinkertaisesti selittäneet kaikkia liivin muotoilullisia seikkoja ja syitä, jotka niihin olivat johtaneet. Etäyhteistyössäni sattui vääriä käsityksiä, jotka olisi voitu välttää, mikäli olisimme nähneet kasvokkain ja molemmat olisivat kommunikoineet äidinkielellään. Koejakson kritiikissä huomasiin ymmärtäneeni terapeutin asiakkaan iän väärin, yläkanttiin (ymmärsin hänen olevan esiteini-ikäinen). Ikä oli aikaisemmissa vaiheissa vaikuttanut suunnitelmieni liivien väreihin, joten olin päätenyt tekemään yhteistyöhön mustan liivin, joka koettiin sitten nuoremmalle lapselle liian synkkänä. Syynä värivalintaani, oli rinnastaminen kotiyhteistyöni teini-ikää lähestyvälle pojalle tehtyyn liiviin. Tuossa kotiyhteistyössä ajatelimme, että liivin tulisi olla väreiltään melko neutraali, eikä sitä saisi assosoida lasten liiveihin, sillä tämän ikäiset eivät halua itseään sekoitettavan pikkulapsiin. (Tarranauhojen huonon saatavuuden vuoksi jouduin ”neutraalia” hakiessani tyytymään mustaan ja jotteivat tarranauhat erottuisi väriällään kokonaisuudesta, valittiin liivinkin väriksi musta.) Tämä oli ja on valitettava sekaannus.

Palautteessa kerrottiin, että muut lapset ja opettajat hämmästyivät liivin ”vakavaa” ulkomuotoa. He olisivat pikemminkin kaivanneet värejä ja tavallisempaa liiviä. Tulkitsin tekstistä, että lapselle sopiva grafiikka olisi heidän mielestään tehnyt liivistä oikeanlaisemman. Tämä kommentti tuli lapsen koululta, joiden kanssa en ollut suorassa yhteydessä, vaan tieto välittyi (molempiin suuntiin) toimintaterapeutin kautta. Liivin toimivuuden kannalta olisi ollut hyvä, mikäli olisin voinut opastaa koulun avustajia ja opettajia liivin käytössä. Tässä yhteistyössä tein lapselle myös pään ympäri tulevan vyön prototyypin, jonka oli tarkoitus stimuloida

aisteja niin, ettei käyttäjällä olisi tarvetta lyödä päätään, esimerkiksi pöytään. Vyön tein pienellä varoitusajalla ja siksi valmistinkin kaksi mallia, joista voitaisiin jatkokokeitella varsinaisen tuote. Ensireaktion mukaan se oli vääränlainen, mutta lopulta selväsi sen kuitenkin olleen mieluinen käytössä. Tässä vaiheessa ymmärsin, että alamme ovat niin erilaisia, että prototyypin käsitettä tulisi selventää enemmän siitä puhuttaessa. Vaikka asia tuntuisikin omasta mielestä itsestään selvältä, niin alleviivauksesta ei ole haittaa, se pelkästään selventää ja varmentaa yhteistä käsitystä, näin ennaltaehkäisten mahdollisia vääryyksiä. (Päävyö, kuten me tätä sivuprojektia kutsuimme, oli tehty turvavyö-kankaasta ja toinen malli paksusta kuminauhasta, molemmat sulkeutuivat tarranauhalla ja niitä saattoi säätää.)

Liivin käyttäjät pitivät sitä eri syistä, joten heidän lähtökohtansa vaihtelivat. Pienestä koeryhmästä ei siis kannata vetää liikaa johtopäätöksiä, sillä vähäinen osallistujien määrä ei tee luotettavaa tutkimustulosta. Lisäksi sensorinen kynnys vaihtelee vireystasosta riippuen, jolloin sama tuote voi toimia yhtenä ajankohtana ja toisena osoittautua epämieluisaksi. Kirjassa Leikki linkkinä lapsen kerrotaan sensorisesta rekisteröinnistä seuraavasti:

Sensorisesta rekisteröinnistä on kyse silloin, kun ensimmäisen kerran tulemme tietoiseksi jostakin aistimuksesta. Emme välttämättä tiedosta aistimusta lainkaan ennen kuin se saavuttaa tietynlaisen voimakkuuden. ”Sensorinen kynnys” vaihtelee päivän mittaan aikaisempien sensoristen ja emotionaalisten kokemustemme mukaan sekä sen mukaan, miten valppaita tai stressaantuneita olemme ja mitä odotamme.

Kun olemme hyvin valppaita ja ahdistuneita, sensorinen kynnys on matalampi ja saatamme rekisteröidä sellaisia asioita, joista muulloin emme olisi tietoisia. (Yack 2001)

Tämä on asia, jonka vuoksi liivin käytöstä kannattaisi viimeistään lopun kokeilussa järjestää pidempi käyttöjakso ja siten nähdä sen toimivuus erilaisissa vireydetasossa.

Tuntotyynystä:

Vihoista, joissa kerrottiin lapsen sukupuoli, ikä, toiminta minkä aikana oli käytetty (ja mahdollisesti vielä kellonaika) kävi selkeästi ilmi, että tyyntyä oli syvyydeltään liian leveä pienille lapsille, eikä se sen vuoksi sopinut alle 8-vuotiaiden pieniin syleihin. Lisäksi kaikki totesivat painolaatan olevan liian jäykkä ja siksi kaipaavan laskeutuvuutta. Pienen lapsen syleistä laattamainen paino valui helposti pois. Vatsakkailla lapsilla tyyntyä oli siirtynyt polville. Eräs kirjoittaja mietti, onko kangas liian liukas,

mutta uskon liukuvuuden perimmäisen syyn olleen sen muodossa ja painomateriaalissa. ”Jäykkyys vaikutti niin, ettei tyyntyä mennyt reisien yli sivuille”.

Osa lapsista ei halunnut tyyntyä syliinsä (syitä ei oltu eritelty). Osaa lapsista näppyläpinta houkutteli (muttei vienytkeskittymistä varsinaisesta tehtävästä) ja eräs terapeutti kirjoitti tyyntyn pinnan houkuttelevan tunnustelemaan. Tyyntynstä tuli useita positiivisia kommentteja, joista kävi ilmi, että paino oli auttanut lasta keskittymään normaalisti vaikeaan tehtävään ja toiset taas pitivät sen pinnasta. ”Yksi oppilaista käytti tyyntyä aktiivisesti, koko kokeilun ajan. Hän kuvaili sitä ihanaksi ja rentouttavaksi”. Eräs autistinen lapsi, joka normaalisti on jatkuvassa liikkeessä, pysyi tyyntyn kanssa aloillaan 25min legoilla rakentamisen ajan. Jotkut terapeutit kertoivat lapsen jossain kohtaa laittaneen tyyntyn pois (keskimäärin 10 min jälkeen). Mietin mahtaisiko kyseessä olla hermoston nopea totuttumin kosketuspaineeseen (jolloin vaikutus loppuu), vaiko sitten jokin muu tekijä.

Koruista

Vaikeammin vammaisille koru ei toimi. Vaikka olin ajatellut, että se voitaisiin pestä ja kuivattaa (myös rumpukuivaus käy), on kuola kuivuessaan pahan hajuista ja siten pesun tarve liian tiheä. Tuote ei siis ole tarpeeksi hygieeninen lapsille, jotka laittavat sen suuhun (nyt puhumme kankaisesta korusta, jossa ei ollut liimaa, sillä vain sen sai ohjeiden mukaan laittaa suuhun). Vaikka olinkin tuotteita tuodessani painottanut, että liimapäilysteiset korut ovat tuntokoruja, eikä niitä saisi antaa lapsille, joilla on taipumusta laittaa tavaroita suuhun, oli kommentteihin kuitenkin kirjoitettu: ”tämän tasoilla oppilailla oltava myrkyttömät materiaalit”. Tästä voimme päätellä, että liimallinen koru on mennyt väärälle henkilölle, ohjeista huolimatta. Koska olisi aivan liian vaikeaa valvoa tuotteen myyntiä ja ostajan käyttäytymistä, ei liimaa voi käyttää tuotteissa ja suunnitelmien mukaan, se jää vain proto-asteelle. Tässä kohdin on mainittava, että myrkyllisiä tuotteita ei käytössä ollutkaan, mikäli niitä käytti oikein, sillä liimallinen koru oli tarkoitettu vain puristeltavaksi, stressipallon omaisesti. Eräs kommentti kertoi kankaan nypyyntyneen jo yhdessä päivässä (tässä ei ollut mainittu, minkä värinen kangas oli kyseessä ja miten se oli nypyyntynyt). Kankaiden ollessa erilaisia, en usko, että nypyyntymisen koski kaikkia niitä. Samainen päiväkirja mainitsi niistä jäävän jälkiä pöytään (joskaan ei tarkentanut miten).

7.1.2 Kotona

Painoliivi

Painoliivi osoittautui erittäin mieluisaksi kotiyhteistyön pojalle. Hänen liiviinsä tehtiin tosin jo alussa muutos, jossa painot leikattiin osiin, helpottamaan liikkuvuutta. Tämä onnistui, sillä vein liivit henkilökohtaisesti ja puin pojan päälle, jolloin hän totesi, että se on aika jäykkä. Muutokset tehtyäni, toimitin painot takaisin käyttöön ja siitä asti ne ovat olleet liivin kanssa päivittäisessä käytössä kotona ja sairaalakäynneillä.

Poika kertoi pitävänsä liivistä. ”Hän on myös ollut liivin väriin ihan tyytyväinen ja transformereihin tuon liivin muodon usein liittää. Hänestä on hauska esittää robottia liivi päällä”.

Perheen äiti kirjoitti päiväkirjassa pojan olevan innoissaan tuotteesta, pitävän sitä mielellään ja tuntevan liivin rauhoittavan itseään. ”Alkuun hän tosin leikki liivillä ja sen painoilla paljon, mikä tasaantui nopeasti ja rauhoittui. Sen jälkeen on halunnut pitää liiviä päivittäin useamman kerran päivässä. Liiviä pidetään n. 20 – 30 min. kerrallaan ja pääsääntöisesti koulupäivän ja läksyjentekotilanteen yhteydessä. Sen lisäksi sitä käytettiin joinakin iltoina, kotona iltarauhoittumisen yhteydessä”. ”Liivin pukeminen on lähtenyt pojan omasta toiveesta ja hän on tuntenut liivin erittäin hyväksi välineeksi. Ensin painot olivat yhtä levyä, jotka sittemmin leikattiin joustavampaan muotoon. Tuo joustavampi muoto oli paljon enemmän pojan mieleen, koska se mahdollistaa paremmin liikkumisen liivi päällä. Samoin olkapainoja leikeltiin kahdesta osasta hieman useampaan joustavuuden vuoksi. Olkapainoissa huomasimme heti alkuun myös sen, että tarrakiinnitys voisi olla hieman toisenlainen ja tarrat kannattaisi laittaa painon etu ja taka-osaan, ei vain etupuolelle.

”Puettavuus on osittain ongelmallinen sen vuoksi, että etuosa on irtonainen. Se luo liiviin pitkäikäisyyttä, ja joustavuutta, mutta samalla hankaloittaa pukemista. Useasti liivin pukeekin ensin liian ylös, jonka jälkeen sitten paikkaa haetaan uudelleen avaamalla tarroja. Käytännöllisyys on hyvä, liivi on pestävä, samoin kankaat painojen päällä, mikä helpottaa tuotteen siistinä pitoa. Liivin saa pieneen tilaan ja se on kätevä kantaa pussissaan mukana suojassa lialta. Liivin saa myös esim. päällimmäisen paidan alle, jolloin se ei ole niin helposti havaittavissa.”

Tuntotyyny

”Tuntotyyny oli ensimmäisten hetkien ajan enemmän lelu, kuin apuväline. Se oli istuintyyny, unikaveri, tyyny (pään alla nukkuessa), tarjotin, mutta myös läksyjen teon apuväline. Nuorempi poika käytti tyynyä ahkerasti läksyjä tehdessä, joko istuintyynynä tai painona jalkojen päällä. Vanhempi taas otti tyynyn syliinsä katsellessaan esim. filmiä.

Tyyny oli mielenkiintoinen nystyröineen ja aiheutti suuresti mielenkiintoa tuntoaisti-kokemuksensa puolesta. Nuoremmalle pojalle tuntui myös olevan tärkeää jollain tasolla, että tyyny oli nimenomaan hänelle suunniteltu.”

Koru

Korun vastaanotto oli enemmänkin alun innostus, hetken lelu ja sitten unohdus. Tuntuu, että tuotteen vastaanottavan sukupuoli määrittää pitkälti minkälainen vastaanotto sillä on.

7.1.3 Vanhainkodin ensireaktiot

Vanhainkodin koekäytöstä otin ylös vain ensireaktiot, sillä projekti laajeni siihen suuntaan melko myöhään. Annoin palvelutalolle korujen mukana palautte- vihot, mutta nämä palautteet saan käyttööni vasta opinnäytetyön loppuseminaariin. Koin kuitenkin, että ensireaktioista selviää paljon tärkeitä asioita, kuten istuvuus ja innostavatko ne koskemaan. Vastaanotto vanhainkodeissa oli sydämellinen ja koin tuotteet sekä itseni tervetulleiksi.

7.2 Välineiden arviointi ja vaadittavat muutokset

Painojen materiaali tulee muuttumaan radikaaleimmin, sillä sen kanssa oli eniten ongelmia. Etsin tuotteideni toiseen versioon vielä sopivaa painomateriaalia. Raskasmatto osoittautui muiden painovaihtoehtojen tavoin ominaisuuksiltaan puutteelliseksi, sillä sen pitäisi olla raskaampaa, eikä se saisi tuoksua kumilta. Aionkin tulevaisuudessa kokeilla metalli-sekoitetta, sillä haluan tietää, olisiko mahdollista saada sora toimimaan paremmin, ilman pussimaista ratkaisua. Tulen kokeilemaan myös pieniä metallilevyjä painoratkaisuna.

Painoliivit

Seuraavat liivit tulevat olemaan edelleen säädettävät, sillä säädettävyys oli yksi alun kyselyn tärkeimpiä asioita. Kuitenkin, jotta tytötkin suostuisivat laittamaan liivit painoineen päälleen tulee niistä nyt enemmän tavalisen liivin oloiset, painoille tarkoitettuine taskuineen. Nämä liivit tehdään pienemmällä painoilla, mm siksi, että tytöt kokivat painot todella painavina ja 10 % omasta painosta voikin olla liian iso määrä painoa pienelle tytölle (yleisimmät painoliivit Kiskolan opinnäytetyön perusteella nuorilla painoltaan 0,5-2kg). Seuraavan mallin liivit jäljittelevät enemmän katumuotia. Vaikka osa pojista jopa piti liiveistä, niin koen, että ne kaipaavat muutosta. Lähtökohdan säädettävyys on toteutettavissa tavanomaisemman näköiseenkin liiviin. Liivin kankaan väriksi valitsin toistaiseksi saman kankaan, kuin mitä olin käyttänyt tuntotyynyissä. Kyseinen väri ei kuitenkaan ole sama ”perussininen”, josta terapeutit puhuivat. Kokeiluista positiivisin tuloksin selvinneille tuotteille haluaisin teettää oman kankaan, mahdollisesti printillä, mutta tämä asia on vielä kaukana tulevaisuudessa.

Luovuin jo projektin alkuvaiheessa erottumisen näkökulmasta kokeilumallin kohdalla. Halusin selvittää minkälainen malli olisi sopivin tuotteelle ja istuisi parhaiten. Kaikki yhteistyöt olivat ympäristöissä, joissa oli enemmänkin erityislapsia, tämän vuoksi erottuminen ei enää ollut tärkeintä prototyypin suunnittelussa.

Tyynyn syvyyttä tulee pienentää, sillä nyt sen syvyys aiheuttaa syyliä valahtamisen, mikäli lapsi on kovin pieni. Sen olisi lisäksi hyvä olla laskeutuvampi. Painoja pitäisi siis miettiä uudelleen, tai lisätä mattoon jonkinlaisia viltoja, jotta ne myötäilisivät syyliä ja laskeutuisivat myös reisien sivuille. Tyynyn muutokset ovat melko yksinkertaiset toteuttaa.

Korujen tulevaisuuden kannalta on selvitettävä, miten tarkka lelulaki on ja koskisiko se keskittymiskoruja, mikäli niistä tehtäisiin kaupallinen versio.

Tukesin sivuilla määritellään lelu seuraavasti:

Mitkä tuotteet ovat leluja? Lelu on kulutustavara, joka on suunniteltu alle 14-vuotiaiden lasten leikkeihin. Myös laitoksiin kuten lastentarhoihin ja päiväkoteihin tarkoitettujen lelujen tulee täyttää lelulain vaatimukset. Leluja eivät ole esimerkiksi joulukoristeet, aikuisille keräilijöille tarkoitetut pienoismallit, kansallispuku- ja koristenuket, urheiluvälineet, pienois- ja ilmakiväärit tai ilmapistoolit eivätkä jäljitelmäkorut. Mitä lelulta vaaditaan? Lelujen turvallisuutta säännellään lelujen turvallisuudesta annetulla lailla (287/97), jossa luetellaan olennaiset turvallisuusvaatimukset lelujen mekaanisille, fyysikaalisille, kemiallisille, syttyvyys- sekä sähköominaisuuksille. Lelulaissa on myös vaatimukset lelujen puhtaudelle ja hygieenisyydelle. Suomen lelulaki perustuu Euroopan Unionin leلودirektiiviin ja vastaa unionin jäsenmailleen asettamia vaatimuksia. Lelulakia täydentää yhdeksän standardia (SFS-EN 71 osat 1-8 sekä SFS-EN 50088), jotka sisältävät yksityiskohtaisia vaatimuksia lelujen rakenteelle, kemialliselle koostumukselle, syttyvyydelle, sähköominaisuuksille ja merkinnöille. Näissä EU:n ja EFTA-maiden yhteisissä ja Suomen Standardisoimisliiton vahvistamissa standardeissa on esitetty myös tarkat ohjeet lelujen turvallisuuden testausmenetelmistä. Lelujen turvallisuutta arvioitaessa otetaan huomioon lapselle tyypillinen käyttäytyminen, joka ei yleensä vastaa aikuisen huolellisuutta ja taitoja. Lelulaki ja standardit eivät vapauta vanhempia ja kasvattajia vastuusta valvoa lapsen leikkejä. Erityistä huomiota alle kolmivuotiaille Lelulaissa on kiinnitetty erityistä huomiota alle kolmivuotiaiden lasten lelujen turvallisuuteen. Heille tarkoitettujen lelujen ja niistä irtoavien osien on oltava mitoiltaan sellaisia, ettei lapsi voi niitä niellä tai joutu tukehtumisvaaraan. Alle kolmivuotiaalle lapselle sopimattomat lelut on merkittävä varoitustekstillä, josta käy ilmi myös varoituksen syy. Itse ikävaroituksen voi esittää joko tekstinä tai erityisenä symbolina ja sen on oltava joko lelussa tai sen myyntipakkauksessa. Vaaratekijän yksilöivän tekstin puolestaan tulee olla lelussa, myyntipakkauksessa tai käyttöohjeessa. (tukes.fi)

Ajatellen lelulakia ja korun ulkonäöllisiä ja funktionaalisia yhtäläisyyksiä, siihen ei jatkoon kannalta ole kannattavaa käyttää pieniä ja irtoavia osia. Vääränlaisella käytöllä lapsi voi irrottaa ja syödä liimapisaroita. Liimalle tulisi keksiä toisenlainen ratkaisu. Uudet pallokorut tulen päällystämään sisäkankaalle tulevalla liimalla, jolloin pallot jäävät piiloon, eivätkä ole enää irrotettavissa. Liiman käytön vuoksi en silti suosittelisi palloja vielä suuhun laitettavaksi, sillä imeskely saattaa liuottaa haitallisia aineita, mikäli niitä on.

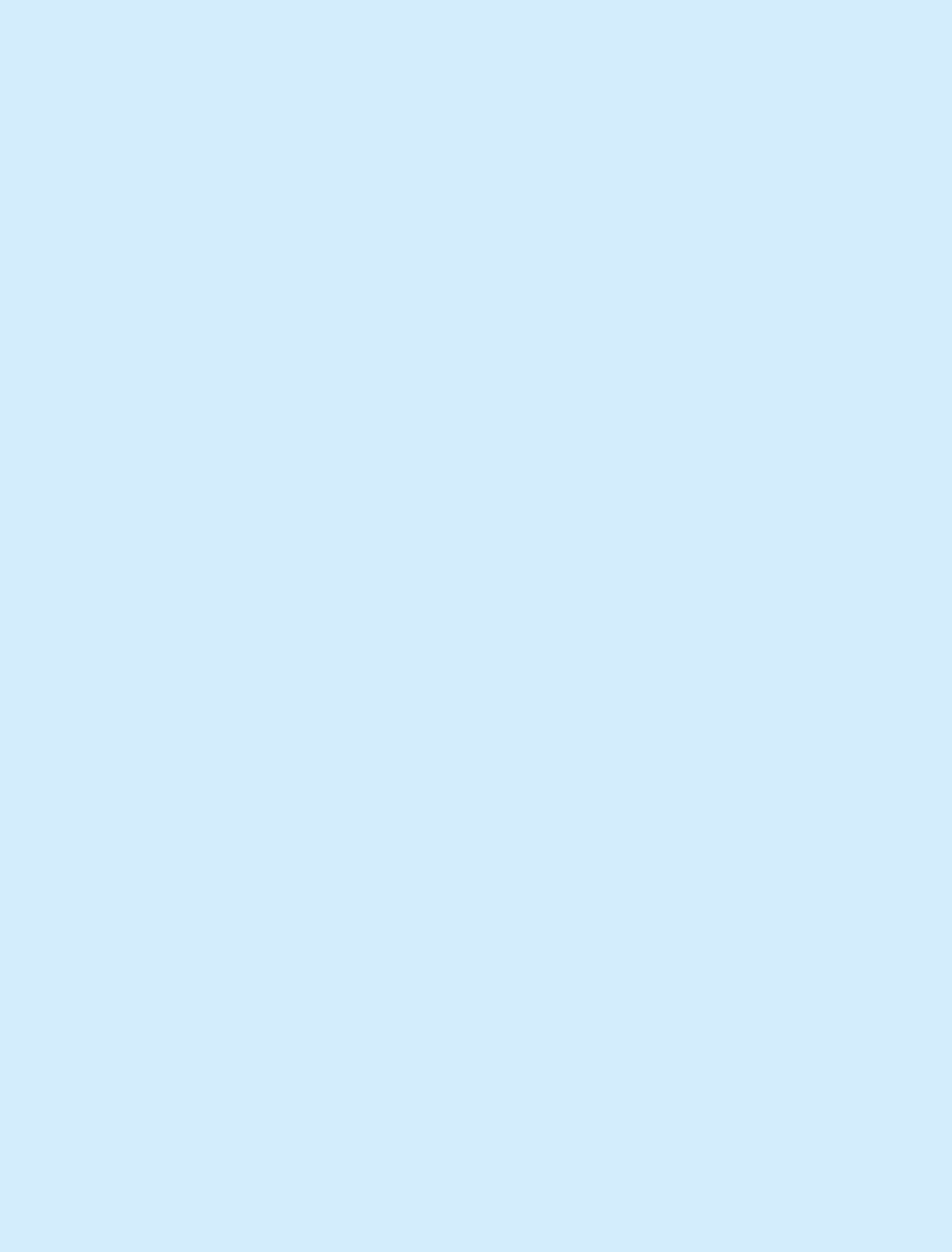
8 *Tuu*, lähestyttävä apuvälinesarja

8.1 Tuotteet

Painoliivien viimeisin prototyyppi, jossa on sisätasut edessä, olkapäillä ja selässä. Painot ovat vielä työnalla.

9.1 Tuu, ideologia

Brändi on ollut minulle vastenmielinen sana, sillä olen pitänyt sitä mainostyöntekijöiden uudelleen pintaan tuomana ilmiönä. Brändin käsittelyssä minun on ollut vaikeaa nähdä rahallisen lisäarvon taakse ja olen välillä miettinyt onko sitä, vai onko brändi tiivistettynä vain keino tehdä lisää rahaa. Luentosarjassa, joka käsitteli brändejä, kerrottiin meille brändin huonossa valossa näkeville oppilaille korvaava sana: mielikuva. Kun ajattelen sanaa brändi sanan mielikuva synonyymina, se tuntuu kotoisammalta ja on siten helpompi lähestyä. Oikeanlaisen mielikuvan antaminen asiakkailleen on hyvä asia, sillä tavallaan se on vain valintojensa esiin tuomista (jopa alleviivaamista) ja sillä voidaan painottaa myös positiivisia arvoja, kuten eettisyyttä tai ekologisuutta. Brändin luominen voi siis olla oikea ratkaisu firmalle, joka haluaa löytää samat arvot jakavan asiakaskunnan.

”Brändi on kaikkea sitä, mitä yritys tekee, miten se viestii, miltä se näyttää, miltä se kuulostaa ja miten siitä puhutaan (Malmelin, Hakala 2007: 18)

Kuitenkin yrityksen lähtökohtana on kannattava toiminta. Mikäli firma ei ole kannattava, voidaan se luokitella harrastustoiminnaksi. Kannattavuuden määritelmänä voidaan todeta, että: ”toiminta on kannattavaa, jos siitä saatavat tuotot ovat aiheuttavia kustannuksia suuremmat. Tällöin yritys tuottaa voittoa. Jos taas tuotot jäävät kustannuksia pienemmiksi, yritys tuottaa tappiota. Kannattavuus on ensiarvoisen tärkeää toiminnan jatkuvuuden kannalta.” (Tomperi 2012).

Brändi on mielestäni yksi tämän ajan megatrendeistä. Lähes kaikilla julkisuuden ihmisillä on jo hyvinkin kiillotettu henkilöbrändi ja firmat panostavat kovassa kilpailussa brändeihinsä entistä enemmän.

”Yli puolet suomalaisista kuluttajista vaihtoi palveluntarjoajaa viime vuonna huonon asiakaspalvelun vuoksi”. Asiakaspalvelun konsultoinnista vastaava johtava konsultti Jesse Rieki toteaa. ”Vaihtamistalous asettaa valtavia haasteita ja mahdollisuuksia asiakkaista kamppaileville yrityksille. Hintaa ei enää ratkaise, vaan henkilökohtainen palvelukokemus. Asiakasprosessin hiominen strategisella tasolla ja palveluiden testaaminen asiakkaiden kanssa nousevat menestystekijöiksi.” (accenture.com)

On tärkeää huolehtia antamastaan mielikuvasta, oli se sitten henkilön tai yrityksen. Yle Puheelta kuuntelemassani brändi-aiheisessa haastattelussa oli vieraana bränditutkija (Singapore Management Universityn professori sekä Aalto Yliopiston dosentti) Kirsti Lindberg-Repo. Haastattelussa hän vaatii suomalaisyrityksiltä entistä parempaa palvelukulttuuria. Kysyttäessä minkälainen on hyvä brändi? Liittykö siihen vahva tarina, joka jää ihmisen mieleen? Pitkä historia? Vai jotain muuta? Hän vastaa:

”Hyvä ja vahva brändi rakentuu sellaisista elementeistä, jotka ovat tärkeitä asiakkaalle. Näistä elementeistä tärkeitä tai rakkaita asiakkaalle. Joita asiakas arvostaa. Näille brändeille syntyy yrityksen kannalta monta tärkeää asiaa, eli yritykselle syntyy näistä brändeistä isommat marginaalit. Sen takia brändiä myöskin kannattaa kehittää. Lojaalia asiakaskuntaa, sekä asiakaskuntaa joka on valmis myös suositteluun näitä brändejä ystävilleen, perheenjäsentilleen, kollegoilleen.” (Lindberg-Repo 2015)

Luettuani enemmän mielikuvan antamisesta, en koe brändiä sanana niin vastenmielisenä. Varsinkaan, jos työskentelee yrityksessä, jonka arvot jakaa. Muotoilijana on tärkeää ymmärtää brändiä ja sen keskeisiä asioita, eli: asemointia (vrt. muut samaa palvelua tuottavat firmat), oikeaa tapaa tuoda brändi markkinoille ja oikean asiakaskunnan löytymistä. Yrityksen tulee nähdä vaivaa analysoidessaan markkinoita, etsiessään oikeita kilpailutekijöitä ja asemoidessaan brändiään oikein, pärjätäkseen markkinoilla ja lunastaakseen mielikuvallaan antamansa lupaukset. Brändit siis rakentuvat arvomaailmoihin. Brändi on viestikanava asiakkaan ja yrityksen välillä ja hyvin rakennetulla ja toimivalla brändillä on mahdollisuus löytää arvojensa mukainen kuluttaja / tuote, näkökulmasta riippuen.

Ihmistä ei koskaan ohjaa vain yksi arvo, vaan kokonainen joukko enemmän ja vähemmän tärkeitä arvoja. Meillä jokaisella on oma arvo-profiilimme, toisilla siinä painottuu joku alue ja toisilla joku toinen. Joka kolmannen arvoprofiili on lisäksi ristiriitainen. Koska arvot eivät ole toisistaan riippumattomia ilmiöitä, ei käyttäytymisemme koskaan ohjautu vain yhden arvon perusteella, vaan siihen vaikuttaa koko arvomaailmamme eli toimintaamme voi pitää siihenastisen arvokasvatuksen ja -oppimisen tuloksena. (Puohiniemi 2002)

Heijastaakseni edellistä tekstiä brändin maailmaan on todettava, etteivät rehellisen brändin arvot voi olla ristiriidassa keskenään, taikka epätosia. Tuu-brändiä rakentaessa, tulee siis painottaa sen olemuksen tärkeimpiä seikkoja ja sitä,

mikä brändiä ohjaa. Tuu:n ydin, valjastettuna brändiksi on lyhykäisyydessään empatian kautta valmistettu avun tuoja. Sen lähtökohta on ihmisessä ja hänen tarpeessaan. Tuun tapa tehdä on ilo, mikä heijastuu väreinä tuotteisiin ja muutokieleen. Tuu kuuntelee asiakasta ja toteuttaa välineensä laadukkaasti, Suomessa. Se haluaa tuoda erilaisia näkökulmia ja ihmisiä esiin, oikeanlaisessa valossa. Siksi kauniit ja leikkisät apuvälineet vähentävät apuvälineen tarvitsijan negatiivista erottumista, apuvälineen vuoksi. Tässä kohdin tulee pitää huoli siitä, että mielikuva ei ole mielikuvitusta, tai sen tuote, vaan brändin lupaukset perustuvat oikeaan toimintaan, josta voidaan antaa käyttäjälleen hienovarainen todiste. Tuu on vastasyntynyt ajatus ja sen vuoksi se on vasta alkamassa lunastaa asettamiaan lupauksia ja tavoitteita.

”Arvot ohjaavat valintojamme: eivät yksin, vaan monien muiden tekijöiden ohella.” (Puohiniemi 2002)

Läpinäkyvyys ulottuu nykybrändeissä usein myös persoonan tasolle. Ihmiset ovat kiinnostuneita ihmisistä merkkien takana, heidän elämästään, kiinnostuksistaan ja kommelluksistaan. On parempi tuoda julki epäonnistuminenkin kuin yrittää peitellä sitä. Ihmiset samaistuvat mielellään. Myös sosiaalisen median luonteeseen kuuluu toimia avoimesti ja näyttää siellä toimijoista myös inhimillinen puoli. Brändi luo omaa tarinaansa kommunikoiden kuluttajien kanssa. Ihmiset haluavat yhä enemmän vaikuttaa ja olla yhteydessä brändeihin, joita he käyttävät (Sounio 2010:29)

9 Brändi positiivisessa valossa

9.2 Logo ja tuotteiden pakkaus

Tuu-logon T on leikkiin juokseva lapsi, joka vetää perässään lelua, jonka siluetti näyttää kahdelta u-kirjaimelta. Sen sointi on suussa kuin tuutulaulu, vaikka kyseessä onkin iloinen, mukaansa kutsuva huudahdus. En ollut ennen suunnitellut logoa ja siksi yllätyinkin siitä, miten luontevalta prosessi tuntui.

Tuu-apuvälineistä painoliivi ja painotyyny ovat pakattu petrolin värisiin kasseihin, jotka suljetaan vetoketjulla. Kassit takaavat tuotteelle selkeän säilytyspaikan. Kasseihin painatetaan tuotteen valmistuttua logon lisäksi pesuohjeet ja kirjoitus sisällä olevasta välineestä. Apuvälinesarjan korut ovat puolestaan pakattu narulla suljettaviin pieniin ja raikkaan värisiin pusseihin. Kassit, kuten pussitkin kantavat laseroitua Tuu-logoa. Kassissa logo on kiinni vetoketjun vetimessä, kun taas pusseissa on pelkistetty Tuu-logon T, joka auttaa sulkemaan kätevästi nauhat, mekanismin omaisesti.

10.1 Onnistumisia ja opetuksia

Oman työnsä kriittinen arviointi on kuulunut työskentelyyni läpi prosessini. Tuotekehitys projektissa suunnittelun arviointi on mielestäni asia, joka on jatkuvasti läsnä. Omat arvioni tuotteiden onnistumisesta olenkin pyrkinyt kertomaan niitä käsittelevien kappaleiden yhteydessä. Olen arvioidessani miettinyt vajavuuksia ja pohtinut suuntaa, josta voisi löytää oikeita ratkaisuja. Lopullista arviota en osaa vielä liivistä kertoa, sillä sen kehitysprosessi on edelleen käynnissä. Voin kuitenkin eritellä onnistumisia ja opetuksia, joita matkan varrella on tullut vastaan.

Projektissani opin paljon uudenlaisesta yhteistyöstä ja siitä, millaista on olla se henkilö, joka laittaa yhteistyön käyntiin, kantaen myös vetovastuun. Yhteistyössä ihminen tiedostaa usein vain oman osuutensa, sillä siitä haluaa suoriutua hyvin. On vaikeaa asettua toisen saappaisiin ja ajatella hänen kohtaamiaan haasteita objektiivisesti. Opinnäytetyössäni alun lähtökohdan empatia säilyi paikallaan koko työn ajan ja toi työlle syvyyttä, joskin myös teki siitä melko raskaan kokemuksen.

Etäyhteistyössä asiakkaan ja toimittajan välille ei pääse kehittymään yhtä syvää suhdetta, kuin silloin jos on nähnyt yhteistyökumppaninsa. Empatian tunne toista kohtaan lähtee yleensä käyntiin vasta kasvokkain kohdatessa. Työn toista osapuolta arvostaa enemmän, kun tietää hänen kasvonsa, sillä silloin ei kyseessä ole ”kuka vain”. Tapaaminen tuo toista osapuolta lähemmäs, vaikka kyse onkin vain asiakaskohtaamisesta. Koen, että aikaisemmin vieras mailin lähettäjä saattaa hukkua mailien sekaan ja olla ”yksi suorituksista”, kun taas tuttu mailin lähettäjä muuttaa vastaajan vastauksen asennetta motivoituneemmaksi. Eikä pidä käsittää väärin, arvostan kaikkia yhteistyötahoja, mutta etä- ja lähikohtaamisia verratessa on myönnettävä, että kasvokkaiset ovat olleet hedelmällisempiä ja käytännönläheisempiä.

Haasteellisen projektin jälkeen minun on myönnettävä, että tulin aiheeseen ikään kuin ”pystymetsästä”, sillä apuvälineet eivät olleet alaani, enkä aikaisemmin tiennyt juurikaan toimintaterapeutin ammatista. Näistä lähtökohdista on vaikeaa tehdä kertaheitolla markkinoiden parhaita tuotteita. Puhumattakaan siitä, että kaikille tuotteet eivät käy, vaikka olisivatkin kuinka hyviä. On vain uskottava kehitysprosessiin, nieltävä turha egoilu ja jatkettava paremman mallin suunnittelua. Kuitenkin minä onnistuin, sillä uskalsin. Itsenäinen työskentely on antanut minulle realistisen käsityksen alan vaikeuksista ja siitä, miten niihin tulisi suhtautua ja edetä ratkaisun saamisen kannalta. Työni tulee jatkumaan siihen asti, että olen löytänyt liivimallin, joka on mieluinen mahdollisimman monelle.

”

You don't know that
your thinking is different until
you start to interview people
of how they think

Temple Grandin

Lähdeluettelo

Morrison, E. 2007 A review of research on use of weighted vests with children on the autism spectrum. Education. 3 127, 323-327. *

Yack, E Sutton, S & Aquilla, P. 2001 Leikki linkkinä lapseen. Toimintaterapiaa sensorisen integraation keinoin. Juva: PS-kustannus

Danner, P. 2007. Lasten tt ja painoliivi *
What is SI? 2008; Yack ym 2001, 203. *

Olsson, J & Moulton, H. 2004, Occupational therapists' reported experiences using weighted vests with children with specific developmental disorders. Occupational Therapy International, 11. 1 52-66.

VandenBerg 2001, 623; DaCosta & McDonough 2005 *

Yack, E Sutton, S & Aquilla, P. 2001 Leikki linkkinä lapseen. Toimintaterapiaa sensorisen integraation keinoin. Juva: PS-kustannus

Puohiniemi M. Arvot, asenteet ja ajankuva 2002 Limor Oy s 190-206

Kranowitz, C. 2003. Tahatonta tohellusta. Juva: PS-kustannus

* - Viite otettu Kiskolan opinnäytetyöstä

Sähköiset lähteet

www.sity.fi

www.autismisaatio.fi

www.autismisaatio.fi/fi/materiaalit-3/tietoa-autismikirjoista/sensorisen-integraation-haeirioe-si/

www.helsinkimissio.fi/?sid=368&tid=670

www.jyu.fi/edu/tutkimus/tutkimusetiikkaa

www.leikkien.fi

www.leikkien.fi/epages/Kaupat.sf/fi_FI/?ObjectPath=/Shops/leikkien/Categories/Lelut_ja_oppiminen

www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/kuulokoje/

www.tiede.fi/keskustelu/2544/ketju/placebo_vaikutus_on_psykologinen_eika_fyysinen)

fi.wikipedia.org/wiki/Lelut

www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/leikin_merkitys_lapselle/

www.tukes.fi/lelut

www.autismisaatio.fi/fi/materiaalit-3/tietoa-autismikirjoista/sensorisen-integraation-haeirioe-si/

www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/Turvalliset%20lelut.pdf)

www.tukes.fi/lelut

www.accenture.com/fi-en/company/newsroom-finland/Pages/customer-experience-encourage-consumers.aspx)

www.art-henki.fi/tuotteet/painotuotteet

www.kta.fi

Apuvälineiden ja painoliivien valmistajia:

www.abledata.com/products?search_api_views_fulltext=weighted+vest&field_product_status=All&items_per_page=20&=Search

www.achievement-products.com/Product/ProductList.aspx?category=165&src=categorynavigation

www.weightedvest.com

www.beyondplay.com/cgi-bin/SEARCH.PL

http://compactfit.com/cgi-bin/webio2kauppa?painoliivit&naytasivu=660&id=0&saitti=compact-

fit&gclid=CNefj7GxiMUCFaLUcgodGVUAWQ

http://otvest.com/

www.therapyshoppe.com/category/P1892-weighted-vests-blanket-lap-pad-occupational-therapy-supplies

Suomalaiset painoliivien ja apuvälineiden valmistajat:

www.art-henki.fi/tuotteet/painotuotteet (Suomalainen)

www.erityisetlapset.fi/index.php?pinc=2 (Suomalainen)

Opinnäytetyöt:

JAMK Opinnäytetyö 2008 Kiskola Sara Selvitys painoliivin käytöstä lasten toimintaterapiassa:
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17916/jamk_1220613040_5.pdf?sequence=2

JAMK Opinnäytetyö 2011 Kortesoja, Laitinen, Minkkinen. Kokemuksia painoliivin käytöstä motorisesti levottomilla lapsilla, tiivistelmä:
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25730/Kortesoja_Laitinen_Minkkinen.pdf?sequence=1

Metropolia Opinnäytetyö 2014 Riihinen M. Kaikki virkkaamaan? Muistisairaana toimintakykyä tukeva päivätoiminta:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/83837/Kaikki%20virkkaamaan.pdf?sequence=1

Muut lähteet:

Urnberg, H. 2012. Nimi. Artikkel. Saatavuus: kirjoittajalla ja Urnbergilla

Temple Grandin-elokuva HBO 2010

Kuvälähteet:

Ulkoilmakuvat (3) saippuakuplista ja lapsista [Seemonetta](#)

sivu 16 <https://www.pinterest.com/explore/fidget-toys/>

sivu 28 www.art-henki.fi/tuotteet/painotuotteet

sivu 28 http://stepping-on-cheerios.blogspot.fi/2011_03_01_archive.html

sivu 29 <http://thesquishypickles.blogspot.fi/>

Studiokuvat ovat [Maria Hästbackan ottamia](#), [Malleina Kuikka](#) ja [Edu](#)

Muut kuvat ovat tekijän omia

Liitteet

1. Sähköpostiviesti toimintaterapeuteille
2. Kysely
3. Muotoilun opinnäytetyöhön osallistuville toimintaterapeuteille ja mukana olevien lasten vanhemmille lähetetty lupalappu

1.

Hei

Olen Lahden muotoiluinstituutista keväällä valmistuva muotoilija. Kirjoitan sinulle, sillä (http://uusi.city.fi/?page_id=192 sivun mukaan) olet SI-häiriön erityiskoulutuksen saanut toimintaterapeutti. Tarvitsisin hetken ammattilaisen näkökulmaasi kyselyssä, minkä tarkoitus on auttaa minua eteenpäin opinnäytetyössäni.

Teen parhaillani lopputyönä apuvälinettä erityislapsille. Lopputulos tulee näillä näkymin olemaan painoliivi, mutta luonnostelu-prosessi alkaa vasta helmikuun lopulla, joten mitään ei ole vielä lyöty lukkoon. Potentiaalisia vaihtoehtoja on paljon ja lopputuloksena saattaa olla useampi väline. Haen työhöni myös näkökulmaa alan toimijoilta ja tällä maililla kartoitan onko mahdollista löytää toimintaterapeuttia, joka olisi kiinnostunut tekemään yhteistyötä kyselyn jälkeen.

Mikäli olisit kiinnostunut osallistumaan apuvälineen kehitys-prosessiin, jätä kyselylomakkeeseen yhteystietosi. Mikäli innostut lähtemään yhteistyöhön, olisi myös hienoa, jos apuvälineen prototyyppi saisi osallistua toimintaterapiaasi. Silloin saisin oikean käsityksen sen toimivuudesta ja voisinkin jatkokehittää tuotetta.

Linkki: <https://www.webropolsurveys.com/Answer/SurveyParticipation.aspx?SDID=Fin906033&SID=1c7e9450-685a-4f2e-8590-72c17b26219d&dy=2070790150>

Kiitos ajastasi. Tietosi on tärkeää tulevan apuvälineen käytännöllisyyden kannalta.

Yhteistyö terveisin,
Helmi Lindblom

2. Webropol Kyselyn kysymykset

Painoliivin ja muiden apuvälineiden hyödyntäminen toimintaterapiassa.

1. Oletko käyttänyt terapiassasi apuvälineitä?
2. Minkälaisien asiakkaiden kanssa työskentelet? Vapaamuotoinen kuvaus.
3. Minkälaisissa haasteissa käytät apuvälineitä?
4. Jos ruksit äsken kohdan ongelmakäyttäytyminen, kertoisitko lyhyesti minkälaisia käytöshäiriöitä on ollut ja mistä ne mielestäsi johtuvat.
5. Tiedätkö käyttävätkö asiakkaasi kotonaan apuvälineitä?
6. Minkälaisista apuvälineistä sinulla on kokemusta? Mikäli mahdollista, laita myös apuvälineen merkki kuvaukseen.
7. Toiminnot joiden aikana apuvälinettä on käytetty.
8. Oletko käyttänyt painoliiviä apuvälineenä?
9. Kertoisitko vapaamuotoisesti kokemuksiasi painoliivin käytöstä. Esimerkiksi: minkä haasteen vuoksi olet painoliiviä kokeillut, miten lapsi on reagoinut ja kauan olet liiviä käyttänyt?
10. Olisitko kiinnostunut tekemään yhteistyötä apuväline-projektissa? (Kyllä 7, Mahdollisesti 20, Vastaajien määrä: 37)
11. Yhteystiedot

3. Muotoilun opinnäytetyöhön osallistuville toimintaterapeuteille ja mukana olevien lasten vanhemmille lähetetty lupalappu

Muotoilun opinnäytetyöhön osallistuville toimintaterapeuteille ja mukana olevien lasten vanhemmille. Opinnäytetyö on Lahden muotoiluinstituutin viimeisen vuoden opiskelijan, Helmi Lindblomin päättötyö. Sen keskeisenä teemana on muotoilla lähestyttävä apuväline erityisherälle ihmiselle. Mikäli kysymyksiä herää, ottakaa yhteyttä sähköpostitse osoitteeseen: [helmi.lindblom\(at\)gmail.com](mailto:helmi.lindblom(at)gmail.com).

Tämä tiedote on tarkoitettu toimintaterapeuteille, opettajille ja erityislasten vanhemmille, jotka ovat suostuneet yhteistyöhön apuvälineitä käsittelevässä opinnäytetyössä. Hyväksyessään tämän tiedotteen toimintaterapeutti ja vanhemmat allekirjoittavat sen ennen apuvälineen käyttöä kotona, koulussa ja terapiassa. Lopuksi tiedote toimitetaan opiskelijalle arkistoitavaksi.

Apuvälineen pukeminen ja käyttäminen on vapaaehtoista. Sitä ei pidetä päällä väkisin. Välineen tarkoituksena on auttaa lasta selviytymään arjen askareista. Välineet ovat painovälineitä ja tuntovälineitä ja niitä on kolmen tyyppisiä: painoliivi, painotyyny ja tunto- ja keskittymiskoru. Tuotteiden materiaalivalinnoissa pyritään myrkyttömyyteen ja helppoon puhdistettavuuteen. Toimintaterapeutti ja huoltaja antavat yhdessä suostumuksensa apuvälineen käyttöön.

Painoliivi on liivi, johon on lisätty painoa. Sen toimintaperiaate perustuu sensorisen integraatio häiriön teoriaan ja sen tarkoituksena on auttaa lasta jäsentelemään asento- ja liikeaistimuksiaan. Välineet eivät toimi jokaiselle, mutta heille joille sen on koettu toimivan on sen sanottu vaikuttavan lasta rentouttavasti, rauhoittavasti ja jäsentävästi sekä keskittymistä parantavasti (lähteenä JAMK:in opinnäytetyö: Selvitys painoliivin käytöstä lasten toimintaterapiassa).

Painotyyny on puolestaan tyyny, johon on lisätty painoa. Myös sen tarkoitus on rauhoittaa ja auttaa lasta jäsentämään tuntemuksiaan. Sitä voi pitää sylissä esimerkiksi hienomotorisissa harjoituksissa.

Keskittymiskoru on puolestaan tarkoitettu niille, jotka kaipaavat jatkuvaa haptista tekemistä. Se on riipus, tai taskussa pidettävä objekti, jonka sisällä/pinnalla on palloja, joita on rauhoittavaa `nyplätä`. Sen tarkoitus on antaa kantajansa käsille miellyttävää tekemistä ja siten auttaa keskittymään.

Opinnäytteen kirjallisessa osassa kerrotaan hieman yhteistyöstä ja seikoista, mitkä ovat vaikuttaneet muotoilun lopputulokseen. Perheen yksityisyydensuojasta pidetään kiinni, jolloin kirjallisesta ei näy nimi, eikä lapsia myöskään valokuvata. Opinnäytetyössä käytetään tutkimuksen eettisiä periaatteita, osin soveltavasti. Esimerkiksi muotoilullisissa seikoissa huomioidaan asioita, mitkä vaikuttavat lopulliseen tuotteeseen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi lapsen koko ja paino ja seikat, mitkä ovat rajanneet suunnittelua. Apuvälineen tarvetta tullaan luonnehtimaan yleisellä tasolla koeryhmää koskien.

Koeryhmä koostuu maksimissaan 18-vuotiaista, huoltajan suostumuksella osallistuneista lapsista ja nuorisista, jotka saattaisivat hyötyä apuvälineestä. Osa koeryhmästä käyttää apuvälinettä toimintaterapiassa, jolloin toimintaterapeutti kirjoittaa käyttöön perustuvia huomioitaan apuvälineen toimivuudesta. Toinen osa käyttää tuotetta myös kotonaan, jolloin toimintoja kirjoittavat vanhemmat. Kolmas ryhmä käyttää välinettä koulussa, jolloin merkintöjä tekee toimintaterapeutti/opettaja.

Merkinnät tehdään päiväkirjanomaiseen vihkoon, mikä toimitetaan opiskelijalle lopullisen tuotteen arvioimisen avuksi. Terapeutin tulee täyttää vihkoa salassapitovelvollisuutensa huomioon ottaen, sillä vihon sisältöä saatetaan lainata lopputyön kirjallisessa osuudessa. Yksilöihin liittyviä huomioita ei kirjoiteta niin, että tunnistaminen olisi mahdollista. Apuvälineen käytöstä tehdyn päiväkirjan merkinnät ovat julkisia.

Apuvälinettä kokeillaan vain toimintaterapeutin ja huoltajien suostumuksella.

Aika ja paikka, allekirjoitus ja nimenselvennys

Perhe:

Toimintaterapeutti/opettaja:

Toimintaterapeutti rastii kokeiluryhmän välineen seuraavista.

Kuvat ovat jo olemassa olevista painotuotteista, joita opinnäytteen apuvälineet muistuttavat. Nämä kuvat ovat tarkoitettu lasten vanhemmille, jotta he saisivat mahdollisimman konkreettisen kuvan tuotteesta.

Ensimmäinen kuva:

<http://kauppa.aistituote.fi/painotyyny>

Toinen kuva:

http://kauppa.aistituote.fi/index.php?route=product/product&product_id=54

Kolmas kuva:

https://www.etsy.com/listing/165948503/sensory-jewelry-oral-motor-chew-necklace?utm_source=Pinterest&utm_medium=PageTools&utm_campaign=Share

